

časopis

ZEMĚDĚLSKÁ PÔDOHOSPODÁRSKA ŠKOLA

ŘÍJEN 2016
79. ROČNÍK

PEKÁRNA TAK TROCHU JINAK

**POLNÍ DNY SÓJA 2016 NABITÉ
INFORMACEMI**

**NEJEN NAD OVOCEM A ZELENINOU
V TROJI**

**CHUŤ DO ŽIVOTA, ZDRAVÉ REGIONÁLNÍ
POTRAVINY NA ŠKOLÁCH**

LOKÁLNÍ PŘÍRODNÍ ANTIBIOTIKA III. DÍL

Informace o vzdělávání, poradenství a rozvoji venkova
Informácie o vzdelávaní, poradenstve a rozvoji vidieka

Obsah

Contents

	Praktická příprava žáků – letitý problém, který stále přetrvává III. Část			Practical training of pupils - old problem, which still persists III. part	
	„Jak jsme zachraňovali školy a školní statky“	3		„As we have rescued schools and school farms“	3
	Pekárna tak trochu jinak	7		Bakery upside down	7
	Agroturistika a vidiecka turistika znamená pre obce ekonomický rozvoj	9		Agri-tourism and rural tourism brings to the village economic development	9
	Polní dny Sója 2016 nabité informacemi			Soy Field Days 2016 is full of information	
	Luskoviny hrají nezastupitelnou roli v osevním postupu	16		Pulses play an irreplaceable role in the crop rotation	16
	Lokální přírodní antibiotika III. díl	18		Local natural antibiotics III. part	18
	Nejen nad ovocem a zeleninou v Troji	21		Not only over the fruits and vegetables in Troja	21
	Chuť do života, zdravé regionální potraviny na školách			Taste of Life, a healthy regional food at schools	
	Koncem měsíce dubna uspořádal Ústav zemědělské ekonomiky a informací seminář na podporu školního stravování	23		In late April organized by the Institute Agricultural Economics and Information seminar to promote school meals	23
	Výstavy a veletrhy listopad 2016	25		Exhibitions and trade fairs November 2016	25
	Z cesty k vrcholné vědecké zemědělské instituci u nás XVII. část			Notes from the road to top agricultural scientific institution in the country XVII. part	
	Česká akademie zemědělských věd	26		Czech academy of agricultural sciences	26

Časopis vychází jednou za měsíc podle školního roku; číslo 2, ročník 79, vyšlo v říjnu 2016

Časopis vydává

Ústav zemědělské ekonomiky a informací, Mánesova 1453/75, 120 00 Praha 2, tel.: +420 222 000 381, e-mail: sladek.pavel@uzei.cz spolupracuje s Agroiústutem Nitra, štátny podnik, Akademická 4, 949 01 Nitra, tel.: +421 377 721 802, e-mail: Zuzana.Horvathova@agroinstitut.sk
www.zemedelskaskola.cz

Praktická příprava žáků – letitý problém, který stále přetrvává III. část

Právě před rokem, v loňském říjnovém čísle Zemědělské školy na straně 9–13 (ZPŠ č. 2, roč. 78/2015–16), které najdete na www.zemedelskaskola.cz, jsme Vám nabídli trochu obsáhlejší rekapitulaci vývoje kolem škol a školních hospodářství. Uveřejnili jsme originál článku „Jak jsme zachraňovali školy a školní statky“, který vyšel v Zemědělské škole v únoru 1998, a který se věnoval období let 1990–1998.

Ve zpracování původních podkladů pokračujeme a s novým školním rokem Vám předkládáme další část „seriálu“, tentokrát mapující období roku 1999. Text opět vychází z článků, které k této problematice vyšly v Zemědělské škole.

I v následujících číslech časopisu si v několika pokračováních budete moci přečíst zajímavou a poučnou historii vývoje zemědělských škol a řešení praktické přípravy žáků, která je i přes poměrně krátké období plná změn a rychlého vývoje. Seriál ukončíme rekapitulací školního roku 2001–2002, kdy časopis vycházel ještě v tiskové formě a nebyl dosud zveřejňován na internetu. Následující ročníky Zemědělské školy jsou už všem čtenářům přístupné na výše uvedených webových stránkách.

„Jak jsme zachraňovali školy a školní statky“

1999

Březen 1999

Jednání koordinačního výboru Sdružení zemědělských, lesnických a potravinářských škol, rybářské školy a školních hospodářství na Střední zemědělské škole v Humpolci (Sdružení)

Výbor připravoval program konference a seminářů pro členy Sdružení. Zástupce ČS-Živnostenské pojišťovny představil rámcovou smlouvu, kde nabídl školám a školním hospodářstvím Sdružení slevy na pojištění majetku.

Výroční konference a odborné semináře Sdružení

Nezúčastnil se jediný zástupce zřizovatele – ministerstva školství – přesto, že svou účast osobně přislíbil i ministr školství Eduard Zeman. Sdružení bude žádat osobní jednání a vyjádření zřizovatele ke své registrované činnosti.

Předseda Sdružení **Ing. Musil** informoval o pedagogických, ekonomických, legislativních a mzdových otázkách, které řešily komise sekce školy a sekce školních hospodářství (ŠH). Úspěšné se stalo vydávání odborných učebnic. Předseda vyzdvihl nutnost jednotného celku pro řešení sítě zemědělských škol a ŠH.

Velké zastoupení na konferenci měl rezort zemědělství. Podle **Ing. Staňka** – odbor Výzkumu, vzdělávání a poradenství – by rádi spolupracovali na koncipování zemědělského školství s ministerstvem

školství, ale nenacházejí vstřícného partnera. (V září 1998 proběhlo prozatím poslední jednání na úrovni náměstků, dopis pana ministra Fencla s představami o spolupráci nechal pan ministr Zeman prozatím bez odpovědi.) Ministerstvo zemědělství si cení spolupráce se školami a ŠH Sdružení především v poradenských aktivitách, cení si společného časopisu Zemědělská škola.

Zmíněný odbor dokončil materiál pro OECD k přenosu poznatků v zemědělství, připravuje koncepci zemědělského poradenství a projekt spolupráce s Phare.

Názory na koncepci zemědělského školství:

- Všechny zemědělské školy řízené ministerstvem školství
- Řízené ministerstvem zemědělství
- Řízené vyššími územně-správními celky (VÚSC), všechny kompetence má MŠMT ČR
- Řízené VÚSC, část kompetencí má MZe ČR

Zkušenosti z uplatnění absolventů ukazují nutnost efektivní podpory praktického výcviku.

O spolupráci se zemědělskými školami mluvila **RNDr. Lejčková**. Výzkumný ústav odborného školství s Ministerstvem práce a sociálních věcí připravuje nový katalog prací podle povolání a stupňů a sleduje vývojové trendy ve skupinách příbuzných povolání.

Institut výchovy a vzdělávání MZe ČR informoval prostřednictvím **Ing. Kašeho** o publikační činnosti pracoviště (odborné příručky pro zemědělce), nejaktuálnější je – příprava zemědělců, veřejnosti a obyvatel venkova na vstup do EU, představil tvorbu odborných videoprogramů.

Za Agrární komoru ČR se věnoval zemědělskému školství **Ing. Vávra**. Proběhlo jednání s ministrem školství o síti škol, o řízení zemědělských škol jedním resortem (AK podporuje ministerstvo zemědělství). Připomínkovali návrh školského zákona a program kvalifikačního růstu pedagogických pracovníků.

Ing. Matoušek (IVV MZe ČR) považuje za dostačující 120 škol a jejich řízení ministerstvem zemědělství.

Sdružení učňovských zařízení zastupoval **Ing. Kraus** – vyjádřil se pro užší spolupráci se Sdružením zemědělských škol.

Konferenci uzavřely dva semináře k dalšímu vzdělávání pedagogických pracovníků v podání **doc. Slavíka** (katedra pedagogiky ČZU Praha) a **Ing. Kuchtíka**.

Říjen 1999

Seminář pro vedoucí učitele a učitele praxe v Humpolci

V době školních podzimních prázdnin pořádalo Sdružení zemědělských, lesnických a potravinářských škol, školy rybářské a školních hospodářství ve spolupráci s katedrou pedagogiky ČZU odborný program. Za velké účasti učitelů byla probírána témata – Praktické vyučování v pojetí nových vzdělávacích dokumentů (**doc. Slavík**) – Didaktické poznámky k výuce předmětu praxe (**Ing. Kříž**) – Bezpečnostní a hygienické podmínky pro praktické vyučování (**Ing. Kuchtík**) – Organizace praxí na Školním statku v Humpolci (**Mgr. Hypš**).

Jednání koordinačního výboru Sdružení

Asi po ročním útlumu se jednání Sdružení zemědělských, lesnických a potravinářských škol, školy rybářské a školních hospodářství opět zúčastnili zástupci ministerstva školství.

Jaké jsou představy ministerstva školství ve vztahu k zemědělským školám a školním hospodářstvím?

Ing. Volková (odbor 23 MŠMT) – za poslední půlrok se zintenzivnila spolupráce s ministerstvem zemědělství i na úrovni náměstků a referentů ve společné snaze řešit síť SOU a SOŠ zemědělských, která je značně předimenzovaná. Síť je potřeba zohlednit se vznikem vyšších územně samosprávných celků (VÚSC) a s připravovaným novým školským zákonem (zřizování většiny škol bude na úrovni krajů). Návrh ministerstva školství byl konzultován s ministerstvem zemědělství, které chce mít i nadále možnost ovlivňovat studijní náplň svých středních odborných učilišť – od příštího roku by navíc mělo školám a školním statkům poskytovat nevýrobní dotace, v konečné podobě pak stejné dotace jako podniky ministerstva zemědělství.

Předložený návrh MŠMT má dvě fáze:

První fáze – budou zvoleny nosné školy a školní statky tak, aby byly pokryty jednotlivé výrobní oblasti. Ponecháno by tak mělo být 17 stěžejních školních statků (se školami) a všechny speciální školy a školní hospodářství, u 15 školních statků by měla být utlumená činnost.

Druhá fáze – ve spolupráci s MZe budou vybrány střední odborné školy a střední odborná učiliště, které by měly být zachovány, určení dalších škol bude v kompetenci VÚSC, zohledňována bude potřeba na trhu práce.

Útlum u navržených školních statků:

Klasický zánik – škola si může vzít část majetku na sebe, zůstatek převezme nástupnická organizace, tj. škola či jiný školní statek v regionu.

Privatizace – cestou zakladatelských privatizačních projektů (projekt zpracuje MŠMT – veřejná soutěž, nový nabyvatel musí žákům umožnit obdobnou praxi).

Pro hodnocení školních statků nebyla nosná jejich ekonomická situace, ale potřeba budoucích krajů. V úvahu se bralo pokrytí výrobní oblasti, dostupnost školy, její tradice, ubytovací kapacita... K posouzení všech škol dojde až po předložení potřeb pracovníků ministerstvem zemědělství, a to s 15letým výhledem.

Z diskuze členů Sdružení k přednesenému návrhu

Zemědělství EU se zabývá precizním zemědělstvím, spojují se školy, výzkumné ústavy nebo firmy za účelem dosažení vyšší úrovně. Naše zemědělské podniky se i přes svou zlou situaci s tímto přístupem ztotožňují. Naše školní hospodářství jsou na tom ještě hůře, ministerstvo školství jejich situaci řeší bezvýsledně (prozatím) už od roku 1990. Na školních hospodářstvích musí docházet i ke ztrátové činnosti – žáky je třeba naučit všem pracím. Statky hospodářů na státním majetku, stát do nich nechce investovat – v současnosti ŠH více finančních prostředků odvedou, než dostanou od státu. Školní statky nemohou být příspěvkové bez příspěvku, a ještě ziskové, a navíc musejí řešit účelovost. Členové Sdružení by uvítali praktickou spolupráci s Institutem výchovy a vzdělávání MZe ČR.

Ing. Hoffman, ředitel odboru 23 MŠMT – problém je finanční, situace výrazně lepší nebude. Musí se zároveň řešit situace dlouhodobá, koncepční i momentální. Dnešní stav vznikl dlouhodobě a je třeba jej okamžitě řešit. Nepodařilo se zatím najít kritérium pro objektivní rozdělení dotací na školní statky. Ani po redukci statků co do počtu a velikosti se náklady nesnížily, musí tak dojít násilím ke změně. Potřebu dotací je nutné zdůvodnit.

Doc. Slavík, katedra pedagogiky ČZU Praha – jediná optimální cesta je ve společném fungování obou systémů školství (SOŠ a SOU) bez dvojkoľejnosti v řízení. Zemědělské školství už není jen školství pro prvovýrobu, musí sloužit i pro rozvoj venkova. Diskuze ukazuje, že i po zrušení 15 školních statků zbylých 17 nemůže dobře fungovat. Doporučuje sestavení pracovní skupiny (týmu odborníků), která by navrhla systémové řešení, jak pomoci školním statkům, aby jich zůstalo co nejvíce zachováno.

Stanovisko Koordinačního výboru Sdružení k jednání se zástupci MŠMT ČR

Funkce zemědělského školství

Počet středních zemědělských škol se v uplynulém období (od r. 1990) ve srovnání s jinými školami snížil. V posledních letech došlo k transformaci našich škol. Stávající síť odpovídá potřebám regionů a uplatnění našich absolventů (zvláště oborů agropodnikání a specializovaných), které je velmi příznivé nejen v zemědělské prvovýrobě, ale i ve zpracovatelském průmyslu, ve službách a v celé šíři agrokompexu.

Potvrzujeme potřebnost zachování středních zemědělských škol jako škol převážně regionálního charakteru. Vedle své funkce výchovné a vzdělávací musí plnit i funkce další, a to zejména při zabezpečování programu obnovy venkova, ekologie, tvorby a ochrany krajiny a budování sítě zemědělských poradenských.

Dobré uplatnění našich absolventů v praxi je také výsledkem kvalitní praktické přípravy žáků na školních hospodářstvích, která vychází z učebních plánů a z učebních osnov.

Školní hospodářství (ŠH) jsou výchovná zařízení, která tvoří součást se zemědělskými školami v soustavě výchovy a vzdělávání žáků. Plní účelové poslání spočívající především:

- V zajištění praktického výcviku žáků (učební, individuální a provozní praxe)
- V rozvíjení odborné a pedagogické práce učitelů na ŠH a ve spolupráci pracovníků ŠH s učiteli odborných předmětů
- V umožnění zájmové činnosti žáků
- V zajištění odborné poradenské činnosti zemědělské veřejnosti
- Ve spolupráci s výzkumnými ústavy, vysokými školami a ostatními odbornými institucemi

Školní statky plní též výrobní úkoly na úseku zemědělské, případně zpracovatelské činnosti a službách v souladu s účelovým posláním.

Podporujeme myšlenku využití ŠH i pro školská zařízení v resortu ministerstva zemědělství (MZe). Stanovení velikosti a funkce ŠH doporučujeme řešit podle místních podmínek. Myslíme si, že jejich redukce na „biologické kabinety“ je nefunkční a finančně velmi nákladná, legislativně nedeřešená a problémová i z hlediska jejího dalšího provozu.

K předloženému neúplnému materiálu ministerstvem školství uvádíme následující:

1. Síť škol se zemědělskými obory řešit v první fázi a v návaznosti na ni řešit ŠH. Zrušení ŠH před řešením sítě zemědělských škol je krokem nevratným a nelogickým. V případě nutnosti zachování zemědělské školy v oblasti by bylo nemožné a finančně velice nákladné nově zabezpečit praktickou výuku.

2. Při řešení této problematiky přihlídnout k těmto hlavním kritériím:

- intenzita zemědělské výroby v oblasti (VÚSC)
- počet pracovníků v zemědělství a souvisejících činnostech (zpracovatelský průmysl, údržba a tvorba krajiny, ekologie, služby, ...)
- uplatnění absolventů na trhu práce i pro jiná odvětví (pojišťovnictví, bankovnictví, bezpečnost, státní správa, ...)
- vazba na školství ve správě MZe v rámci VÚSC
- materiál by měl obsahovat stanoviska určených školských úřadů
- při stanovení sítě zemědělského školství je nutné přihlídnout ke komplexnosti jejich vybavení (kapacita škol, domovů mládeže, stravovací zařízení a účelových zařízení pro praktickou výuku) v porovnání s ostatními typy škol

3. V souvislosti s návrhem na řešení sítě zemědělského školství je nutné rozhodnout i o ekonomice ŠH. Financování této oblasti je nutné zabezpečit ze dvou hlavních zdrojů:

- účelové posláním financovat z rozpočtu MŠMT
- zemědělskou výrobu zabezpečit z rozpočtu MZe v rámci stanovených dotačních titulů

Vzhledem k tomu, že ŠH jsou státní organizací, je třeba posílit jejich ekonomiku daňovými úlevami.

Věříme, že vyjádření zástupců Sdružení bude vzato v úvahu při řešení sítě zemědělského školství včetně školních hospodářství, které jsou součástí vzdělávací soustavy ČR jako celku, a bude i využito.

Listopad 1999

Valná hromada Sdružení učňovských zařízení rezortu MZe ČR (SUZ)

Ing. Školoudík, předseda SUZ – instituce vznikla v roce 1992, má 113 členů (rezort zemědělství má 118 učňovských zařízení). Úspěchem končícího roku byla schůzka s ministrem zemědělství Fenclem, na které se mj. řešilo:

- Zřizovatelské funkce MZe s ohledem na koncepci zemědělského školství
- Existence a činnost Institutu výchovy a vzdělávání
- Možnost dotačního titulu na podporu výchovy a vzdělávání v zemědělských, potravinářských a lesnických firmách
- Financování velkých oprav a údržeb z rozpočtu ministerstva
- Výuka nezemědělských oborů

Oblast financování byla během roku řešena s ekonomickým náměstkem dr. Chvojkou.

Dobrým „krokem do Evropy“ je nové členství SUZ ve Sdružení školských asociací ČR – České sekci Evropské asociace ředitelů středních a základních škol (CZESHA), navázání kontaktů s Asociací ředitelů SOU a vedoucích SPV v rezortu pôdohospodárstva na Slovensku.

Z plánu na příští rok:

- Prosazení zřizovatelské funkce MZe ČR
- Zlepšení komunikace s MŠMT, s parlamentem
- Podpora soutěží a odborné dovednosti žáků
- Další vzdělávání učitelů

Ing. Marek, ředitel odboru výzkumu, vzdělávání a poradenství MZe ČR – mají zájem účinně ovlivňovat vzdělávání v zemědělském školství. Zabývají se dotačními tituly na školské závody, regionálním uspořádáním škol. Problémem je nevyjasněné postavení školských úřadů.

Ing. Vávra, vedoucí oddělení poradenství a vzdělávání Agrární komory ČR – v rámci spolupráce se SUZ se věnují připravovanému školskému zákonu, dlouhodobě usilují o znovuzavedení mistrovských zkoušek.

Ing. Červený, místopředseda Sdružení zemědělských, lesnických a potravinářských škol, školy rybářské a školních hospodářství – řeší obdobnou problematiku jako střední odborná učiliště, vítá spolupráci se SUZ, IVV MZe ČR, ministerstvem zemědělství. Podporuje společné žákovské akce. Naši absolventi se uplatňují nejen v prvovýrobě, ale i ve službách, v programu obnovy venkova, v poradenství, ekologii...

Doc. Lejčková, Výzkumný ústav odborného školství – o činnosti pracoviště, o možnosti spolupráce, nabídka služeb.

Ing. Kříž, KP ČZU Praha – spolupráce s učilišti v rámci pedagogické praxe jejich studentů

RNDr. Blažek, ředitel IVV MZe ČR – vysvětloval nelehkou situaci při dohodovacím řízení, ekonomické podmínky v příštím roce, tvorbu a celkovou problematiku normativů, síť škol a postavení malých učilišť. Vyjádřil spokojenost se vzděláváním pedagogických pracovníků.

akr ✱

Pokračování v listopadovém čísle

Bakery upside down

Pekárna tak trochu jinak

Australia is a country upside down, literally. There are so many things that are different compared to Europe or the Czech Republic. Weather, Christmas in summer, driving on the left side of the road, fauna and flora. All that and much more. So what about such a basic thing as a bakery?

Before we start, it's important to understand basics of Australian economy, which is very different. Australia's economy is much further than what we know from the Czech Republic. However, this is why Australia may seem a little old-fashioned for us. People have more money and don't really care about every single dollar. So they rather go to the closest shop than going tens of kilometres to a huge shopping centre. And exactly these small shops, cafés and outdoor markets are what you can see on every corner.

Anything BIO and/or VEGAN is very trendy. As well as anything that is pre-prepared. Australian people are a bit lazy, so they prefer to have a lunch at a café nearby. Yes, café, because every café offers at least sandwiches, salads or similar. If people prepare anything at home, it has to be pre-prepared. Even a basic cake comes as a premixed mixture, you just add a milk and put it into the oven.

That brings are to baked goods, especially bread. Most of the bread goes to the cafés. They use it for toasts or as a side for a dish. What else do local bakeries offer? Hardly anything we know from home. Mostly, there are burger buns, croissants and ciabattas. Ciabattas are something between bun and bread, originally from Italy. The ones in Australia are usually smaller, so they are ideal for sandwiches mentioned above. Ingredients are actually similar to the Czech type of bread.

Why Czech? Well most of bread in Australia is so called "sourdough." That means there are no yeasts in the bread, which results in much longer preparation time – from the first mixing of ingredients to the baking itself, it takes about two and a half days. First mixing produces "starter," which is used the next day to prepare different

Austrálie je země vzhůru nohama, a to doslova a do písmene. Spoustou věcí se od Evropy a Česka liší více než hodně. Od rozdílného počasí, Vánoc v létě, řízení vlevo až po faunu a flóru. Tím ale rozdíly zdaleka nekončí. Co třeba taková základní věc, jakou je pečivo?

Abychom vůbec mohli začít, je třeba pochopit australský trh, který je oproti českému velmi odlišný. Austrálie má mnohem silnější ekonomiku, což ji paradoxně v očích Čecha může činit zastaralou. Větší kupní síla umožňuje běžnému obyvateli dovolit si utratit více peněz. Není tedy třeba vláčet se za nákupy desítky kilometrů, stačí zajít do krámků za rohem a koupit vše potřebné. Ano, právě malé obchůdky, kavárny, pravidelné trhy a rozličné možnosti zábavy jsou tím, co v Sydney uvidíte daleko častěji než nákupní centra a velké supermarkety.

Oblíbeným zbožím je cokoliv BIO a VEGAN a hlavně cokoliv, co se dá koupit hotově. Běžný Australan si zajde na oběd do kavárny. Ano, každá kavárna zde nabízí minimálně nějaký sandwich nebo něco podobného k jídlu. A když už si Australan koupí něco na domácí přípravu, tak samozřejmě předpřipravené. Chcete si upéct bábovku? Není problém, stačí koupit předchystaný bábovkový mix, přidat mléko a dát do trouby.

Tohle vše nás přivádí zpět k pečivu, potažmo ke chlebu. Největším odběratelem chleba jsou právě kavárny, které ho buď toastují nebo dávají jako přílohu k jídlu. Co ale kromě chleba místní pekárny vyrábí? Není toho příliš, pečivo, jak ho známe z Česka, tu stěží pohledáte. Po chlebu je největší zájem australského obyvatelstva o hamburgerové housky, croissanty a ciabatty. To je "chléb" původem z Itálie. Zde ale v menším rozměru, tak, aby byly vhodné na zmíněné sandwiche. Složením se blíží chlebu. Tomu českému.

Proč dodávám, že tomu českému? To se budeme muset podívat na složení surovin. Největším rozdílem je, že drtivá většina chleba v Austrálii je tzn. "sourdough," tedy neobsahuje kvasnice. Takový chléb ovšem vyžaduje daleko delší přípravu – od prvního míchání surovin po zabalení zákazníkům uplyne dva a půl dne. Nejdříve se

types of bread. So the dough is the same, but there are different additives. And locals can come up with anything. Starting with soy seeds, sunflower seeds, pumpkin seeds, up to figs, raisins, potatoes or pickles.

Out of other products, I mentioned ciabattas. These are made of yeasts and can be shaped in different shapes. Basic shape is square. They can also be covered by the mixture of different types of seeds. Burger buns are similar to what we know from Czechia – sprayed with milk before baking and sprinkled with sesame seeds if needed. What is on the other hand very different are croissants. They are made of dough a bit similar to our puff pastry. Huge amount of butter is added and croissants are shaped. Only filling you can find here is chocolate. And even that is made by putting chocolate sticks into the croissant, which is then melted while croissants are being baked.

Some of other famous products here in “Oz” are banana bread and brownies. Banana bread is really a kind of cake made of bananas. It's usually toasted for breakfast. Brownies are tight, firm tabs full of chocolate and almonds. Portfolio can be completed by several types of pastry cakes. These can be made of semolina, black sesame or almonds.

Such bakery is much more affected by market. Running it requires good knowledge of customers, local customs as well as a good prediction capability. Other than cafés, usual customers there are hotels and restaurants, hardly any grocery. Great for selling are outdoor markets that are ran usually once a week. Leftovers are logically offered to farmers as a food for animals or to a charities like Salvation Army.

<http://brickfields.com.au/>

připraví “starter”, ze kterého se následující den mixují různé druhy chleba. Základ je stejný, rozdíl je tvořen tím, co je do chleba přidáno. A že Australani nešetří fantazií – od zrněk sóji přes kmín, slunečnicová semínka, dýňová semínka, až po fíky, rozinky, brambory nebo okurky.

Z dalších produktů jsem zmiňoval ciabatty, právě ty jsou kynuté za použití kvasnic. Mohou mít různé tvary, základní je ale čtvercový. Oblíbené jsou také posypané mixem semínek. Hamburgerové housky jsou pak velmi podobné těm, které známe v Česku – před pečením stříkané mlékem a podle přání zákazníka sypané sezamem. Velice rozdílné jsou croissanty. Vyráběné jsou z těsta, které vzdáleně připomíná české listové těsto. Do toho je přidána ohromná vrstva másla a croissanty jsou zatočeny. Jedinou náplní, která se zde nabízí, je čokoláda. Ta je navíc vložena do těsta jako tyčinka čokolády, která se rozpustí až při upečení.

Tím samozřejmě nabídka nekončí. Velice oblíbenými produkty jsou v Austrálii banánový chléb a brownies. Banánový chléb je taková lepší varianta banánové bábovky. Toastuje se a podává k snídani. Brownies jsou opět velmi rozdílné proti tomu, co známe z Česka. Jsou to pevné destičky čokoládového potěšení s mandlemi. Portfolio je pak zpravidla doplněno různými druhy “pastry” – dortíků a sladkostí, vyráběných např. z krupice, černého sezamu či mandlí.

Provoz takové pekárny je samozřejmě daleko závislejší na pohybech trhu a je těžší předvídat poptávku předem. Kromě kavárny patří mezi zákazníky i hotely či restaurace, obchod jen velmi zřídka. Velkým odbytištěm jsou také na začátku zmíněné trhy. Přebytky se zcela logicky nabízí farmářům jako krmivo pro zvířata nebo charitativním organizacím typu Armáda spásy.

Bc. Michal Mejsnar ✨

Európsko – slovenské
združenie agroturizmu a turizmu

Agroturistika a vidiecka turistika znamená pre obce ekonomický rozvoj

Dovoľujeme si Vás informovať, že ku dňu 27. septembra 2016 ako udalosti Svetového dňa turizmu pre účel propagácie rozvoja vidieckej turistiky a agroturistiky na Slovensku bol prostredníctvom Európsko-slovenského združenia agroturizmu a turizmu (ďalej „EZAT“) vydaný rozhovor s projekt manažérom a odborným garantom pre agroturistiku Ing. Miroslavom Babinským na tému: Agroturistika a vidiecka turistika znamená pre obce ekonomický rozvoj.

Na to, aký má na Slovensku potenciál, či je dostatočne podporovaná a akú má pridanú hodnotu oproti „masovému turizmu“ sme sa opýtali Ing. Miroslava Babinského, projektového manažéra a odborného garanta EZAT (Európsko-slovenského združenia agroturizmu a turizmu).

1. Prečo si agroturistika a vidiecka turistika zasluhuje na Slovensku pozornosť, má potenciál rozvíjať sa?

S myšlienkou rozvoja vidieckej turistiky a agroturistiky prišla skupina nadšencov okolo Františka Macha, Jozefa Kondelu, Jána Babinského, Petra Patúša a už nebohého Alexeja Petkeša už okolo roku 1991, kedy sa začínajú začiatky rozvoja vidieckej turistiky a agroturistiky na Slovensku. Po úspešnej prehliadke pilotných projektov a získaní skúseností zo susedných krajín hlavne západnej Európy, kde uvedený segment cestovného ruchu úspešne funguje od polovice päťdesiatych rokov minulého storočia, sa títo ľudia rozhodli podniknúť prvé kroky k umožneniu rozvoja vidieckeho cestovného ruchu na Slovensku.

Hore uvedení spolu s ďalšími agropodnikateľmi založili v roku 1991 Slovenský zväz vidieckeho turizmu a agroturizmu, prostredníctvom ktorého začali vyvíjať prvé kroky k rozvoju tohto odvetvia cestovného ruchu. Výsledky ich práce aj teraz môžeme hodnotiť vysoko pozitívne, keď môžeme konštatovať za tých 25 rokov sa na Slovensku podarilo zrealizovať tisíce podnikateľských nápadov

a projektov v oblasti vidieckej turistiky a agroturistiky. Bolo založených niekoľko desiatok regionálnych občianskych a podnikateľských združení a v súčasnosti sa už združujú aj celé desiatky obcí v turistických mikroregiónoch vo vidieckom prostredí pracujúcich ako miestne akčné skupiny v rámci programu LEADER.

Treba podotknúť, že Slovensko má mimoriadne vhodné podmienky pre vidiecku turistiku a agroturistiku, osobitne v horských a podhorských oblastiach, ktoré zaberajú vyše 2 miliónov hektárov, z čoho poľnohospodársky pôdny fond reprezentuje vyše 800 tisíc hektárov.

Vidiecka turistika znamená vyšší príjem aj pre obce, možnosť vytvárania pracovných príležitostí v obci, ich revitalizáciu, zvyšuje životnú úroveň obyvateľov, poskytuje ekonomické a sociálne príležitosti vidieku. Prejavuje sa najmä vo vyššom životnom štandarde domáceho obyvateľstva a v rozvinutej infraštruktúre.

Z celkového počtu aktívne pracujúceho obyvateľstva rekreačných sídiel je zamestnaných v službách a obchode približne 50 %, na mnohých miestach vyše 70 %. V prevažne slabo zaľudnených krajinách vyvolal pohyb – imigráciu obyvateľstva za prácou z iných regiónov. V oblastiach cestovného ruchu a v rekreačných zázemiach miest nastala aktivizácia vidieckych sídiel využívaním opusteného domáceho fondu obyvateľmi z miest, ktorí si tu utvárajú druhé domovy.

2. Venuje sa tomuto typu turistiky väčšia pozornosť ako v minulosti?

Cestovný ruch je najdynamickejšie sa rozvíjajúce odvetvie vo svete. Pokiaľ vo svete predstavuje podiel na cestovnom ruchu cca 13 % z HDP a zamestnáva cca 11 % zamestnancov, na Slovensku je podiel cestovného ruchu na HDP len 3,5%. Výhodou cestovného ruchu je, že je materiálovo a surovinovo nenáročné odvetvie, ktoré produkuje vysoký podiel pridanej hodnoty.

Vidiecka turistika a agroturistika nepozná hranice, zblížuje ľudí, utužuje vzťah k prírode, ide o najprírodzenejší pohyb človeka a preto upevňuje zdravie. Má dôležitú sociálno-spoločenskú úlohu. Vidiecky turizmus dáva možnosti tvorby dôchodku a vytvárania pracovných miest. Umožňuje oživiť tradičné ekonomické aktivity, ktoré upadajú a spôsobujú odliv vidieckeho obyvateľstva. Prítom 42 % populácie žije na vidieku, takže je dôležitým zdrojom zamestnanosti. Vznik podnikov vidieckej turistiky zabezpečuje ochranu životného prostredia, čo má pre vidiecky turizmus pozitívny dosah. Rastové trendy a dopyt po vidieckej turistike sú už v súčasnosti na Slovensku markantné.

Treba si uvedomiť, že čo si ľudia v súčasnosti najviac všimajú a vyhľadávajú sú atribúty, ktoré odlišujú vidiecku turistiku od masovej turistiky. Rozdiely sú nasledovné:

Turista a či hosť? Podstatné je, že človek sa nestáva iba turistom, ktorému pri nástupe na dovolenku prideli recepčný číslo izby a týmto číslom zostáva počas celého pobytu. Návštevník sa od samotného začiatku stáva skutočným hosťom, ak nie dočasným členom rodiny, doslova zapadne do atmosféry domu či farmy, kde strávi dovolenku. Dedinské prostredie sa nenarušuje, hostia splynú so životom v obci a znamenajú pre ňu nie skazu vo forme ďalších splodín z výfukov áut a preľudnenosť, ale viac pracovných príležitostí a dodatočných príjmov pre obyvateľov obce.

Blízkosť národného a kultúrneho dedičstva. Hostia majú viac možností oboznámiť sa lepšie s vlastným národným dedičstvom, tradíciami a kultúrou, hostia zo zahraničia majú príležitosť dozvedieť sa o súčasnom aj minulom živote nášho národa priamo pri zdrojoch. Pre dôležitosť, ktorú kultúra a tradícia predstavujú pre návštevníkov, vidiecky turizmus môže zohrať dôležitú úlohu pri zabezpečení dlhodobého udržiavania.

Netradičné zážitky a aktivity. Jedinečnosť zážitkov je to, čo robí vidiecku turistiku a agroturistiku príťažlivou. Je to kontakt so zvieratami, ku ktorým si dnešné deti budujú vzťah len cez obrázky v knihách alebo cez ploty zoologických záhrad, zber lesných plodov a hribov, lov rýb, či práce pri sušení sena alebo zbere ovocia.

Zdravý vzduch a strava. Priaznivo pôsobia nielen na naše fyzické, ale aj psychické zdravie.

Ľudia sa zblížuju. Nielen hostia sa obohacujú o zážitky z vidieka, ale aj hostitelia sa dostávajú do kontaktu so svetom. Pohyb obyvateľov do vidieckych oblastí môže pomôcť k udržaniu životaschopnosti krajiny cez služby, ktorých poskytovanie je podstatné pre kvalitu života turistov a miestne obyvateľstvo.

Najrozšírenejším druhom vidieckej turistiky je **pešia turistika a cykloturistika**. Tieto možno chápať ako cestovanie, resp. pohyb s rekreačným, poznávacím cieľom alebo ako druh športu vykonávaného obyčajnou chôdzou. Ide o pohyb turistu v inom ako zvyčajnom prostredí a uskutočňuje sa za účelom oddychu, rekreácie, poznávania a získavania nových zážitkov.

3. Aký typ turistov agroturistiku a vidiecku turistiku vyhľadáva (v akom veku, s akým miestom bydliska, skôr rodiny alebo jednotlivci..)

V cestovnom ruchu, vidieckej turistike i agroturistike sa vo vyspelých štátoch sveta postupne prejavujú charakteristické vývojové tendencie. Zvyšuje sa priemerná dĺžka života ľudí, pričom kvalita života zostáva dlhšie na vysokej úrovni. Taktiež sa zvyšujú nároky na možnosti trávenia voľného času pre seniorov. Ľudia sa snažia o zdravý životný štýl a s tým súvisí aj záujem o zdravšie životné prostredie. Vidiecka turistika i agroturistika vďaka za svoj úspech a rozvoj predovšetkým potrebe mestského obyvateľstva „návratu ku koreňom.“

Cieľovými skupinami vo vidieckej turistike sú individuálni turisti, rodiny s deťmi. Pod vidieckou turistikou rozumieme súbor rekreačných aktivít, alebo aktivít voľného času, ktoré sa viažu na prostredie vidieckeho osídlenia a sú odlišné od civilizačných rekreačných aktivít. Znamenajú istý návrat k prírode, k činnostiam, ktorými sa bezprostredne zaoštarávajú základné potreby na živobytie. Pobyt na vidieku sa spája s možnosťou ubytovania v rodinách, vo vidieckych domoch ale bo v účelových ubytovacích zariadeniach. Takmer všetky obce majú predpoklady turistického využitia. Postupne strácajú svoju hospodársku funkciu a majú prírodný a kultúrny potenciál pre rozvoj cestovného ruchu.

Na Slovensko prichádzajúci hostia zo zahraničia, ktorí nechcú vidieť kópie zo zahraničia. Požadujú nové, originálne prvky vo vidieckej turistike a agroturistike, typické pre Slovensko.

Aké sú kvalitatívne trendy v dopyte po vidieckom cestovnom ruchu v Európe ?

Turista je už skúsenejší, kritickejší a náročnejší návštevník. Orientuje sa na porovnávanie ceny a kvality – hodnota za peniaze. Vyhľadáva a preferuje individualizmus: potrebu dovolenky šitej na mieru, z toho dôvodu, že turisti sú rozmanití a prevláda menšia predvídateľnosť. Návštevník má mnoho podôb. Vidiecka turistika a agroturistika ponúka vyhľadávanie originality, malebnosti a kontaktov inak nedostupných na odľahlých miestach krajiny. Preto ten nárast záujmu o pobyty vo vidieckych oblastiach.

Nezanedbateľný je v súčasnosti rastúci význam aktívnych seniorov (55–65 ročných) a ich záujem o cestovanie a aktívny oddych spojený so spoznávaním tradičných hodnôt a kultúr. V nadväznosti na rozširujúci sa segment seniorov výrazne klesá počet detských účastníkov cestovného ruchu a vidieckej turistiky. Napriek tejto skutočnosti je potrebné venovať deťom (ako svojim budúcim hosťom) náležitú pozornosť v podobe akceptovania ich špecifických požiadaviek. Je všeobecne známe, že opakované návštevy toho istého miesta v rámci dovoleniek a trávenia voľného času zo strany detí v rozpätí 6–11 rokov zanechávajú silné zážitky spojené s vytvorením emotívnych spomienok, na základe ktorých vzniká vernosť k danému miestu (je veľký predpoklad, že takýto človek, ktorý také niečo zažil, má predpoklad návratu aj so svojimi deťmi).

Nezávislé je cestovanie mladých ľudí (v predproduktívnom a produktívnom veku) v podmienkach internetovej gramotnosti (spoločnosti). Pre mladých ľudí už nepredstavuje žiadny problém, vyhľadávanie informácií a následné zostavenie vlastnej dovolenky podľa predstáv a finančných možností (nie sú závislí na CK a CA). Tento segment upúšťa od tradičného spôsobu trávenia dovolenky a voľného času, začínajú uprednostňovať spoznávanie krajiny, kultúry, spôsob života, vyhľadávajú silnejšie sociálne kontakty, silné zážitky rôzneho charakteru, adrenalínové aktivity a pod. U mladých prevláda rastúci záujem o „mäkké“ rekreačné aktivity (cyklistika, vysokohorská turistika).

4. V západných krajinách je viac agroturistika a vidiecka turistika rozvinutá, pretože je tam podporovaná štátom, u nás je podpora štátu v tomto sektore nie dostačujúca (alebo nie je žiadna)

V týchto krajinách už má odvetvie za sebou takmer 80ročnú tradíciu. Majetkové a vlastnícke vzťahy sú dávnejšie vysporiadané a rodinné podnikanie na vidieku sa traduje z generácie na generáciu. Ľahšie sa podniká tomu, kto už má investične vybudovanú halu, jazdiareň, reštauráciu, penzión a svoje príjmy investuje do revitalizácie a marketingových programov, čo sú vždy nižšie výdavky ako prvotné investičné náklady na zelenej lúke.

Tieto rozdiely tak skoro nezmažeme, ale musíme sa usilovať a byť trpezliví. Ako dlhoročný problém tohto odvetvia vidím nejednotnosť a nesúdržnosť podnikateľského prostredia vo vzťahu k štátu, samospráve, inštitúciám či trhu. Slovenský podnikateľ je ranný druh kapitalistu a jeho vrcholom nie je úspešne prevádzkovať objekt cestovného ruchu a ponúkať kvalitné služby. Jeho ambíciou je stavebne vybudovať prevádzku a zhmotniť aktíva, tam to končí. Je to omyl, stavebne vybudovať je len prostriedok, cieľom musí byť dlhodobé podnikanie, prosperovať, poskytovať kvalitné služby a zabezpečovať trvalodržateľný rozvoj prevádzky vo vidieckom priestore.

Takto sa aj správajú začínajúci podnikatelia vo vidieckej turistike a agroturistike na Slovensku. Spočiatku sa združujú v turistických združeniach, sú aktívni a pracujú až do chvíle, kým nezískajú dotáciu od štátu. Potom v domnení, že ich úsilie je naplnené sa prestávajú aktivizovať a opúšťajú združenia, čím odvetvie ako celok padá a nemá vyjednávaciu silu a kontrolu nad stratégiami cestovného ruchu a ich účinný dosah na vidiek a pre ľudí, ktorí to skutočne potrebujú. Do komisií, ktoré schvaľujú projekty sa dostávajú politickí nominanti, kariérni funkcionári bez náležitej odbornosti a charakteru, títo sa podpisujú aj pod neodborné nesystémové rozhodnutie a tak sa potom stáva, že systém podpory rozvoja agroturistiky a vidieckeho cestovného ruchu je nestabilný a tendenčný, bez akýchkoľvek indikátorov sledovania dopadov na rozvoj podnikania na vidieku.

Týmto spôsobom sú implementované aj podpory vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky na Slovensku. Namiesto podpory skutočne funkčného rozvoja vidieckej turistiky, rozvoja zamestnanosti v jednotlivých vidieckych turistických oblastiach a podpory rodinného podnikania sa k štátnej podpore dostávajú anonymní rýchlokvasení podnikatelia či novozaložené firmy, bez akéhokoľvek prepojenia a historickej spojitosti s vidiekom. Nemôže sa stať aby do kritérií prideľovania podpôr pre vidiecku turistiku a agroturistiku boli zahrňované mestá a mestské časti. Vidiecka turistika je

práve o tom, že ponúka produkty a služby cestovného ruchu pre mestské obyvateľstvo.

Tým trpíme všetci. Skutoční obyvatelia vidieka, rodinné farmy, obce a vidiecki podnikatelia s trvalým pobytom v dedine ostávajú bokom. Systém podpôr je zlý. Namiesto dodržiavania systémových štrukturálnych pravidiel o podpore menej rozvinutých regiónov a smerovania prostriedkov vždy iným podnikateľom a hlavne do malých a stredných podnikateľských jednotiek rozptýlených po celej krajine a všetkých dedinách, smerujú štátne prostriedky neustále malému počtu tých istých podnikov. Tí sa potom sťažujú, že nemajú vyťažené svoje zariadenia, ktorým sa pochopiteľne v takom počte ani nestihajú venovať. Týmto spôsobom nemôžeme budovať a dláždiť cestu trvaloudržateľného rozvoja. Ide na úkor rozvoja ostatných. Stávajú sa prípady, že v projektovom zásobníku ministerstiev ostávajú vidiecke penzióny a ubytovne v obciach, v ktorých neexistuje žiadne zariadenie podobného typu. Tu je podpora a nevyhnutnosť priam markantná, aj starostovia sa dožadujú dopytu a verejnej potreby podpory skutočných potrieb dediny.

Čo sa týka porovnania podpôr rozvoja vidieckej turistiky a agroturistiky v západných krajinách a na Slovensku sú zhruba na rovnakej úrovni. Rozdiel je však v skutočnej implementácii týchto zámerov a ich historickej spojitosti a zachovaní tradičných hodnôt s prepojením na regionálnu ponuku produktov a služieb. Veľa znamená efektívny marketing. Od roku 2002, kedy sa rozbehli štrukturálne fondy Európskej únie smerovalo do rozvoja cestovného ruchu a aj do rozvoja vidieckej turistiky a agroturistiky cez 2 mld. EUR. To akým spôsobom boli tieto zdroje využité a či bol výsledný efekt dosiahnutý nech si úsudok urobí každý sám.

Samozrejme existuje množstvo krásnych a pozitívnych projektov s dlhodobým trvaloudržateľným prínosom pre slovenský vidiek. Aj toto turistické odvetvie, aj keď pomalými krokmi, stále napreduje a bude si vyžadovať neustálu pozornosť, pretože tuzemská turistika v poslednom roku zaznamenala 30% nárast návštevnosti.

5. Ako by ste si konkrétne predstavovali podporu štátu?

Samozrejme pokiaľ budeme členmi EÚ, tak musíme rešpektovať legislatívu a rámcové dohody spoločenstva. Vo februári 2005 predstavila Európska komisia obnovenú Lisabonskú stratégiu, ktorej ambíciou bolo zabezpečenie stabilnejšieho a dlhotrvajúceho hospodárskeho rastu a vytvorenie väčšieho počtu kvalifikovanejších pracovných miest aj pre vidiecky cestovný ruch. Z tohto pohľadu sa aj na Slovensko vzťahuje jednotná legislatíva EÚ čo sa týka podpory cestovného ruchu.

Pritom navrhované opatrenia smerujú do nasledujúcich oblastí – opatrenia na zefektívnenie cestovného ruchu, podpora udržateľného rozvoja cestovného ruchu, zlepšenie vnímania a zviditeľňovania cestovného ruchu.

Ako ukázal vývoj cestovného ruchu v nasledujúcom období, aj tieto opatrenia realizované v podmienkach jednotlivých členských krajinách EÚ mali pozitívny vplyv. Problém je možné vidieť predovšetkým v tom, že do takéhoto vývoja negatívne zasiahla svetová hospodárska a finančná kríza, ktorá začala v roku 2008 a v cestovnom ruchu na Slovensku sa začala výraznejšie prejavovať koncom tohto roka, predovšetkým však v roku 2009. Vzhľadom na toto veľmi krátke časové obdobie nie je možné komplexne zhodnotiť vplyv prijatých predmetných opatrení EÚ.

Je samozrejmé, že aj v cestovnom ruchu sa očakáva konkretizovanie týchto cieľov a iniciatív. Takáto konkretizácia v cestovnom ruchu môže smerovať nielen do oblasti inovácií, ale napríklad aj do kvality poskytovaných služieb i vzdelávacieho procesu, zlepšenie situácie pri zamestnávaní mladých ľudí, zavádzanie nových technológií a to aj pri zohľadňovaní ekologických hľadísk a zachovaní prírodného a kultúrneho dedičstva. Je potrebné zlepšovať podnikateľské prostredie odstraňovaním rôznych prekážok, zlepšovať kvalitu propagačných, prezentačných a informačných činností.

Zámerom je, aby bola Európa aj naďalej jednou z popredných svetových turistických destinácií. Oznámenie preto venuje pozornosť návrhu politiky európskeho cestovného ruchu, ktorý patrí medzi kľúčové odvetvia európskeho hospodárstva. Jeho hlavným cieľom je zvýšenie konkurencieschopnosti udržateľného, zodpovedného a etického cestovného ruchu v Európe, so zohľadnením sociálnej politiky, územnej súdržnosti a príspevku odvetvia cestovného ruchu k ochrane a podpore európskeho prírodného a kultúrneho dedičstva.

Podporu podnikania vo vidieckej turistike a agroturistike z pohľadu štátu vnímam ako súčasť podpory koncepcie podnikania na vidieku vôbec. Mnohí z nás precestovali okolité krajiny v Európe,

často v rámci výmeny podnikateľských skúseností organizujeme exkurzie do Rakúska, Nemecka, Francúzska, Anglicka ako aj do ďalších krajín.

Žiaľ vidíme, že už v neďalekom Rakúsku či Anglicku nemajú tak zložitú a komplikovanú daňovú a odvodovú systémy, rozsiahlu byrokráciu, ako u nás. Základný ročný príjem malého roľníka či malého živnostníka, je niekde na hranici do 30 tis. EUR a má mnohé daňové úľavy a výnimky. Majú stanovené množstvo produkcie určené pre vlastnú spotrebu, či malý predaj z dvora oslobodený od dane z príjmu. Daňové priznanie má 4 strany, u nás 12, pri firmách cez 30 strán bez ohľadu na obraty. Tieto opatrenia garantujú motiváciu práce a života a zachovania osídlenia na vidieku. Týmto smerom sa treba uberať.

Veľmi dobré skúsenosti v oblasti vidieckej turistiky a agroturistiky majú vo viacerých okolitých krajinách (napr. Nemecko, Rakúsko, Švajčiarsko), kde už dlhoročne úspešne praktizujú tzv. sedliacke dvory. Obdobná forma podnikania na vidieku u nás citelne chýba. Na Slovensku sa začal rozvíjať tzv. priamy predaj poľnohospodárskych výrobkov z dvora konečnému spotrebiteľovi. Pri jeho začiatkoch mali farmári zvýhodnenie formou nižšej DPH a to 6 %. Táto zvýhodnená daň sa však neskôr zvýšila a zjednotila. V minulom roku bola štátom stanovená nižšia 10% DPH na vybrané potraviny v dôsledku nižších cien a konkurencieschopnosti na trhu. Aký je výsledok? Napriek uvedenému ceny ostali zachované a potraviny lacnejšie dovážame. Takže je to v nás. Aj trhová ekonomika musí na Slovensku dozrieť.

Pokiaľ sa týka podpôr do agroturistiky od štátu tieto na Slovensku existovali zhruba od roku 1994 na národnej úrovni. Postupne v predvstupovom období a následne po vstupe do EÚ sa súčasťou koncepčných dokumentov Programu rozvoja vidieka stala aj podpora rozvoja diverzifikácie podnikania na vidieku. Cez Agentúru SPARD a neskoršiu Pôdohospodársku platobnú agentúru boli podporené tisíce projektov menšieho či významnejšieho rozsahu. Avšak nie jednoznačne transparentným a systémovým spôsobom. Takto to vnímajú členovia EZAT.

Preto by podnikatelia uvítali systém hodnotenia projektov a pridelovania dotácií na báze skutočných parametrov, vychádzajúcich z analýzy podnikateľského zámeru a finančnej bonity klienta v kombinácii s prienikom indikátorov a parametrov vychádzajúcich z potrieb a analýzy podnikateľského prostredia konkrétneho zámeru a vidieckeho regiónu. Systém vopred nastavený bez možnosti bočných vplyvov a korupcie. Systém, ktorý umožní dostať sa ku zdrojom slušným, poctivým vidieckym obyvateľom a podnikateľom s dlhodobou praxou v odvetví poľnohospodárstva, agroturistiky a vidieckej turistiky, ale hlavne ľuďom, ktorí chcú na vidieku žiť.

Takýto systém je možný a už v čase programu SAPARD fungoval a závideli nám ho aj zahraniční odborníci. Zanikol. V prípade, že sa dostane do vedenia rezortu pôdohospodárstva človek so záujmom tieto veci podporiť, zmeniť a predstaviť skutočný efektívny systém, ktorému veria všetci pracujúci na vidieku, je naše združenie so svojimi odborníkmi ochotné v tejto veci pomôcť.

Okrem štátu zohrávajú v podpore vidieckej turistiky a agroturistiky náležitú úlohu aj obecné správy a samosprávy, s ich portfóliom a aktivitami smerujúcimi do rozvoja a propagácie cestovného ruchu.

Najvýhodnejšou propagáciou zariadenia (a v mnohých prípadoch aj najlacnejšou) je byť súčasťou ponuky miestneho alebo regionálneho produktu cestovného ruchu. V tejto ponuke sa okrem ponuky Vašich služieb objaví i súbor doprovodných programov. Navyše v tomto systéme ponuky väčšinou figurujú i miestne samosprávne orgány, ktoré sa stotožnili s ideou, že cestovný ruch môže byť jedným z dôležitých faktorov ekonomického rozvoja daného územia. V tomto prípade bude celkom určite existovať turistické informačné centrum alebo stredisko, ktoré bude programovo propagovať služby miestneho cestovného ruchu a jeho činnosť bude napojená na informačný a rezervačný systém regionálny, republikový a niekedy aj medzinárodný. V tomto prípade je efektívne takéto centrum alebo stredisko finančne podporovať.

6. Na akom princípe funguje EZAT, aká je jeho činnosť, ako podporuje agroturistiku a vidiecku turistiku? (viem o workshopoch, vzdelávacích kurzoch, e-learningu – na aké témy sú tieto vzdelávacie aktivity, pre koho sú určené).

Európsko-slovenské združenie agroturizmu a turizmu („EZAT“) vzniklo v roku 2008 ako dobrovoľné, nepolitické, mimovládne, záujmové združenie fyzických a právnických osôb s euroregionálnou, slovenskou a cezhraničnou pôsobnosťou. Združenie bolo založené na podnet agropodnikateľov a podnikateľov z oblasti vidieckeho turizmu a agroturizmu, ako aj podnikateľov z oblasti cestovného ruchu celého Slovenska, ktorí cítili potrebu opätovne aktivizovať agendu rozvoja tejto podnikateľskej oblasti, nakoľko sa táto pre Slovensko perspektívna ekonomická oblasť dostáva do úzadia.

EZAT disponuje odborným a lektorským zabezpečením v oblasti vzdelávania vo vidieckej turistike a agroturistike, v roku 2008 získalo 24 akreditačných titulov Ministerstva školstva SR na vzdelávanie z oblasti vidieckej turistiky, agroturistiky, cestovného ruchu, vedenia účtovnej a ekonomickej agendy, informatiky, riadenia podniku, analýzy nákladov a kontroingu ako aj tvorby marketingových koncepcií. Naše združenie disponuje špičkovými odborníkmi z uvedených oblastí a svojimi aktivitami prispieva k rozširovaniu vedomostí, zručností a ďalšieho vzdelávania členov EZAT ako aj ďalších spolupracujúcich subjektov v oblasti vidieckej turistiky a agroturistiky na Slovensku.

Od roku 2008 sme s našimi členmi ako aj inými záujemcami zrealizovali v oblasti **vzdelávania, informovanosti a propagácie vidieckej turistiky a agroturistiky** 9 odborných workshopov zameraných na komplexné inovatívne vzdelávanie farmárov, agropodnikateľov, podnikateľov vo vidieckej turistike a agroturistike. Tieto programy mali za cieľ v rámci programu celoživotného vzdelávania zvýšiť odbornú úroveň absolventov, s cieľom premietnutia týchto vedomostí a zručností do zvýšenia efektívnosti a výkonnosti podnikov vo vidieckom cestovnom ruchu. O vysoko erudovanej úrovni podujatí a ich dosahu svedčí aj odborný ohlas a propagácia odborných publikácií EZAT vydaných v roku 2012, kde sme predstavili **Poradcu podnikateľa vo vidieckej turistike** a **Lexikón podnikateľa v agroturistike**. V roku 2013 EZAT vydal **Lexikón agropodnikateľa v čase krízy** a **Katalóg zariadení vidieckej turistiky a agroturistiky na Slovensku (Slovensko – Dovolenka na vidieku)**.

Poradca podnikateľa vo vidieckej turistike a agroturistike je svojim obsahom najrozsiahlejšou a odborne najkomplexnejšou odbornou literatúrou z oblasti cestovného ruchu na Slovensku.

Ako ďalšiu v poradí v roku 2015 vydalo naše združenie aj publikáciu **Podnikateľské minimum farmára**, ktorá mala opätovne vysoké odborné hodnotenia v agrosektore a svojim obsahom predstavuje mladým a začínajúcim farmárom základné princípy podnikania v agrozozorte, s prehľadom základných podnikateľských princípov a štátnych podporných opatrení v tomto odvetví. Výroba a produkcia potravín spojená s ich priamym predajom je úzkom prepojená na agroturistiku.

Riaditeľ združenia EZAT Ing. Ján Babinský, CSc. pôsobil od roku 1992 v Slovenskom zväze vidieckej turistiky a agroturistiky a zároveň ako člen predstavenstva sa aktívne zapájal aj do aktivít EUROGITES - Európskeho zväzu vidieckej turistiky a agroturistiky so sídlom v Štrasburgu. Dlhšie obdobie zastupoval SR aj v OECD v Komisii pre rozvoj vidieka a regionálnej politiky v rámci pôsobenia na MP SR.

V oblasti propagácie a marketingu v roku 2013 EZAT dokončil práce na svojom **Katalógu zariadení vidieckej turistiky a agroturistiky na Slovensku pre rok 2013** a informačnom portáli www.agroturizmusslovakia.sk, kde predstavuje všetky aktivity a činnosti subjektov pôsobiach v oblasti vidieckej turistiky a agroturistiky na Slovensku. Ide tu o už zhotovenú databázu 300 subjektov poskytujúcich ubytovacie a pohostinské služby a databázu 100 subjektov z oblasti regionálnej a remeselnej výroby (predaj z dvora, vinári, kulinári, remeselníci).

Táto databáza bude zároveň priebežne doplnená o získané informácie od subjektov s prideleným Znakom kvality, kde už vytvorené logo bude predmetom udeľovania **Znakov kvality pre zariadenia turizmu a agroturizmu**.

Potreba **vypracovania Znakov kvality pre zariadenia VT a AT** v zmysle v súčasnosti platnej Vyhlášky MH SR č. 277/2008 Z. z. vyplynula predovšetkým z požiadaviek zástupcov profesijných zväzov ako aj podnikateľov vo VT a AT, ktorí poukazovali na zmeny, a to tak požiadaviek na kvalitu poskytovania ubytovacích služieb a doplnkových služieb, ako aj potrieb a požiadaviek na nové druhy služieb spotrebiteľov - účastníkov cestovného ruchu. K nim v minulom roku EZAT vydal publikáciu **Znaky kvality pre zariadenia vidieckeho turizmu a agroturizmu**.

Vzhľadom k tomu, že chceme ponúkať kvalitné služby našich zariadení v rovnocennom štandarde ako je kvalita služieb v najvyšších európskych krajinách pristúpili sme aj my k vypracovaniu systému hodnotenia kvality služieb vo vidieckom cestovnom ruchu a agroturistike ako hlavných pilieroch trávenia dovolenky na vidieku.

Vo vidieckej turistike a agroturistike poskytujú ubytovacie a doplnkové služby fyzické osoby určené na takéto podnikanie alebo právnické osoby formou poskytovania komplexných služieb vo väčších objektoch. Podľa Vyhlášky o kategorizácii ubytovacích služieb č. 277/2008 Z. z. sú na trávenie dovolenky na vidieku určené kategórie: **horský hotel, hotel, penzión, apartmánový dom, turistická ubytovňa, chatová osada, ubytovanie v súkromí a prázdninový byt.**

V súlade s marketingovými potrebami svojich členov sa EZAT rozhodol individuálne posudzovať kvalitu poskytovaných služieb, ktoré by mali pridelením Znakov kvality vyzdvihovať vyššiu požadovanú úroveň služieb v jednotlivých ubytovacích zariadeniach.

Nakoľko je vidiecka turistika a agroturistika na Slovensku stále len vo vývoji a počet typických sedliackych dvorov a typických vidieckych dvorov nie je početný, aby sme vykonávali dve odlišné klasifikácie, rozhodli sme sa obe zlúčiť v slovenských podmienkach a klasifikovať ich pod jednou značkou, a to: **SLOVENSKO – Dovolenka na vidieku.**

Dovolenka na vidieku bude zároveň predstavená podtriedami so **Špeciálnou ponukou typickou pre slovenský vidiecky cestovný ruch.** Tými budú: **vidiecka turistika, agroturistika, jazdecký dvor, prázdniny pre deti, dovolenka u vinára, dovolenka na sedliackom dvore, bezbariérový prístup pre postihnutých, cykloturistika.**

Ubytovacie zariadenia, ktoré majú pridelené Znaky kvality – EZAT ponúkajú širokú škálu ponuky služieb a trávenia voľného času. Sú vybavené vysokým štandardom a prechádzajú každé 3 roky previerkami a skúškami štandardov ponukovej listiny zariadenia. Zvláštny dôraz sa kladie na vytvorenie pokojnej rodinnej atmosféry pre hosťa. K tomu neodmysliteľne patrí základné nevyhnutné vybavenie ako útulné lôžka, čistá kuchyňa a sociálne zariadenie ako nevyhnutnosť každého objektu. Ďalšími kritériami sú starostlivosť o hosťa, veľa voľnočasových aktivít, zážitkov a relaxačno oddychových možností.

Pri hodnotení sú uchádzači o dodatočné označenie ubytovacieho zariadenia povinní rešpektovať minimálne kritériá klasifikácie a zároveň dodatočné kritériá. Kontrolu splnenia podmienok pre príslušné dodatočné označenie zariadenia vykonáva EZAT. Po splnení podmienok pre označenie zariadenia získava jeho pre-

vádzkovateľ Znak kvality – Logo, na ktorom je uvedené zaradenie ubytovacieho zariadenia do príslušnej kategórie a triedy, spolu s dodatočným označením v metodických usmerneniach pridelenia Znakov kvality – EZAT. Platnosť značky je časovo obmedzená (3 roky) a obvykle korešponduje s oprávnením používať danú kategóriu a triedu ubytovacieho zariadenia.

Pre pridelenie Znakov kvality môžete požiadať kedykoľvek. Vaše zariadenie sa následne podrobí previerkam podľa vopred stanovených kritérií. Všetky kritériá si môžete prezrieť v predmetnej publikácii alebo na web stránke www.agroturizmusslovakia.sk.

Ing. Miroslav Babinský v Dudinciach ✨

Ing. Miroslav Babinský v súčasnosti pôsobí ako odborný garant a projekt manažér EZAT. Problematikou vidieckej turistiky a agroturistiky sa zaoberá od roku 1994, kedy pôsobil v Slovenskom zväze vidieckej turistiky a agroturistiky ako tajomník.

S problematikou vidieckej turistiky a agroturistiky ako formy diverzifikácie podnikateľských aktivít sa zaoberal ako štátny radca v kancelárii Národnej rady SR pre oblasť štrukturálnych fondov Európskej únie, ďalej ako hodnotiteľ projektov pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka, kde bol spoluvývojcom metodických koncepcií Agentúry SAPARD a Pôdohospodárskej platobnej agentúry. Počas tohto pôsobenia sa zúčastnil na hodnotení mnohých investičných zámerov z oblasti agroturistiky či diverzifikácie podnikateľských aktivít. Autorsky sa podieľal na niekoľkých publikáciách v oblasti rozvoja podnikania v agroturistike a vidieckom cestovnom ruchu, ako aj na učebniciach pre stredné školy s odborným zameraním pre výučbu poľnohospodárstva, agroturistiky a turistiky a podnikania na vidieku.

Autorsky sa podieľal na šiestich edičných tituloch EZAT v rokoch 2010 až 2015, po už publikovanom Poradcovi podnikateľa vo vidieckej turistike a agroturistike, Lexikóne agropodnikateľa v čase krízy a Lexikóne podnikateľa v agroturistike, Katalógu **SLOVENSKO – Dovolenka na vidieku**, Podnikateľskom minimum farmára a Znakoch kvality pre zariadenia vidieckeho turizmu a agroturizmu.

Európsko-slovenské združenie agroturizmu a turizmu, ul. J. Kráľa 161, 962 71 Dudince, IČO: 45022305, E-mail: ezat.sk@gmail.com, tel.: 0918 743 573, č. bank. účtu: 2626120505/1100, občianskeho združenie bolo založené v zmysle zákona č. 83/1990 Zb. v znení neskorších predpisov a registrované na Ministerstve vnútra Slovenskej republiky v roku 2008 pod spisovým číslom VVS/1-900-90-32314

Polní dny Sója 2016 nabité informacemi

Luskoviny hrají nezastupitelnou roli v osevním postupu. Výrazně přispívají ke zlepšení půdní úrodnosti, protože mají schopnost vázat vzdušný dusík pomocí hlízkových bakterií na kořenech a prokořeňují orniční profil do značné hloubky. O mimořádném významu luskovin svědčí vyhlášení roku 2016 Mezinárodním rokem luštěnin.

Světová výměra luskovin bez sóje se pohybuje kolem osmdesáti miliónů hektarů. Největší plochu zaujímá fazol na zrno. Sója, zařazená mezi olejninu, na světě zaujímá více než 120 miliónů hektarů a představuje čtvrtou nejrozšířenější plodinu.

Plochy luskovin v České republice v nedávné minulosti stále klesaly až pod dvacet tisíc hektarů. Obrat nastal až se změnou pravidel pro získání dotací. Díky povinnému ozelenění v roce 2015 výměra luskovin v ČR narostla nad třicet tisíc hektarů a letos se jich u nás pěstovalo téměř 36 tisíc hektarů.

Nejpěstovanější luskovinou na našich polích je hrách a druhé místo zaujímá sója. V letošním roce hrachu na území ČR patřilo skoro 27 tisíc hektarů. Sóji se u nás nejvíce pěstovalo v roce 2015, více než dvanáct tisíc hektarů. Letos naši pěstitelé zaseli necelých jedenáct tisíc hektarů sóji.

K letošnímu mírnému poklesu plochy pěstování sóji došlo především kvůli loňským nízkým výnosům způsobeným dlouhotrvajícím suchem. V průměru se u nás v roce 2015 sklídilo jen 1,64 t/ha, což představuje nejhorší výsledek za posledních jedenáct let. V příznivějším roce 2014 naši pěstitelé v průměru sklídili 2,28 t/ha.

Mimořádný rozmach pěstování sóji byl v posledních letech zaznamenán na Slovensku, kde loni tato plodina zaujímala více než

43 tisíc hektarů. V letošním roce slovenští pěstitelé zaseli o něco méně, přes 35 tisíc hektarů sóji.

Množství informací o pěstování sóji luštinaté zaznělo na polních dnech „Sója 2016“ uspořádaných ve Skaličce v okrese Přerov, ve Slovci na Nymbursku a ve Studeněvsi u Kladna. Celkem se zúčastnilo více než sto zájemců o problematiku pěstování sóji.

S technologiemi pěstování sóji i s odrůdami zařazenými do pokusů přítomné seznámil **Ing. Přemysl Štranc, Ph.D.**, hlavní organizátor polních dnů. V poloprovozních pokusech se ověřuje vhodnost vybraných odrůd pro pěstování v klimatických podmínkách České republiky.

Vysévat brzy a mořit osivo

Na polních dnech vystoupil také **Ing. Pavel Procházka, Ph.D.**, z České zemědělské univerzity v Praze, který přítomné seznámil s pokusy s mořením osiva a s postupnými výsevy. Maloparcelní pokusy s třemi postupnými výsevy byly založeny v letech 2015 a 2016 na pozemku v Praze-Suchdole na velmi raných odrůdách sóji. V roce 2015 se pokusy uskutečnily na odrůdách Paradis a Merlin, v roce 2016 se jednalo o odrůdy Merlin a Tiganu.

Z hlediska výše výnosu se ukázalo v roce 2015 jako nejlepší časné setí a stejně tak v roce 2016. Se setím sóji by tedy pěstitelé neměli na jaře otálet, protože jen tak si mohou zajistit odpovídající výnos.

Ing. Procházka se také zabývá problematikou moření osiva sóji. U odrůdy Merlin sleduje vliv moření osiva na polní vzcházivost, výnos a další ukazatele. Osivo před výsevem moří biologicky aktivními látkami Lignohumát, Lexin, Lexenzym, brassinosteroid a „komplexním mořením“ skládajícím se z nasyceného roztoku sacharózy obohaceného o Lexin, pomocnou látku na bázi pinolenu Agrovital a fungicidní mořidlo Maxim XL 035 FS.

V letošním roce byly pokusy založeny ve Studeněvsi na Kladensku už pátým rokem. Mořením osiva se každoročně v pokusech zlepšuje polní vzcházivost a ne jinak tomu bylo i letos. Nejvíce hustotu porostu navyšovalo komplexní moření, které se také ukázalo jako nejlepší v průměru předchozích čtyř let. Zlepšení polní vzcházivosti bylo patrné i u dalších ověřovaných variant moření osiva. Varianta komplexního moření byla v průměru čtyř let nejvýnosnější.

63 V letošním roce se sóje na našich polích dařilo

Od letošního roku Ing. Procházka navíc sleduje vliv moření osiva sóji biologicky aktivními látkami na kořenovou soustavu. Po namoření rostliny vytvořily mnohem mohutnější kořeny v porovnání s nenamořenou kontrolou.

Letos pěkné porosty

K určitým negativům pěstování sóji patří značné meziroční kolísání výnosů v závislosti na průběhu počasí. Je třeba ale sóju vidět především z hlediska významného zúrodnování půdy. Díky hlízovým bakteriím není potřeba dodávat do půdy dusík v hnojivech s výjimkou těžkých ulehých půd. Obecně patří sója, co se týče pěstování, k nízkonákladovým plodinám. Porosty napadají jen málo choroby a škůdci. V loňském roce porosty sóji v ČR v některých oblastech více napadla svluška chmelová a letos se někde objevila ve větší míře hlízenka obecná.

Letošní průběh počasí na našem území sóje velmi prospěl a lze očekávat velmi dobré výnosy sóji. Negativní vliv na výši výnosu sóji však může mít silnější výskyt hlízenky. Kvalitu sklizených semen, především semenářských porostů, může ovlivnit i vyšší výskyt peronospor.

Odrůdy pro naše podmínky

Po přednáškách proběhla prohlídka pokusů s odborným výkladem Ing. Štrance za doplnění zástupců zúčastněných firem. V poloprovozních pokusech se ověřuje vhodnost vybraných odrůd pro pěstování v klimatických podmínkách České republiky.

Do poloprovozních pokusů se zařazují odrůdy sóji o různé ranosti. V letošním roce se jednalo o odrůdy Tiguan, Merlin, Alexa, Vio-

la, Amandine, Abelina, RGT Sirelia, Amadea, Lissabon, Cordoba, Malaga, RGT Stumpa, RGT Soprana, SY Livius, Josefina, Christine, SG Kea, ES Mentor, SY Eliot a GL Hermine.

Podle dlouholetého sledování **Ing. Štrance** nové odrůdy sóji vyšlechtěné pro podmínky severních oblastí USA, Kanady a západní Evropy lze pěstovat v teplejších oblastech ČR. Tyto odrůdy jsou zpravidla relativně chladuvzdorné a fotoperiodicky méně vyhraněné, ale zachovávají si vysoké nároky na vláhu. Pro pěstování sóji jsou vhodné oblasti s bohatšími a rovnoměrněji rozdělenými srážkami.

Ošetření proti plevelům a stimulátory

V dalších pokusech se porovnávaly rozmanité herbicidní kombinace. Nejhorší variantu představuje pěstování sóji bez herbicidních ošetření. Plevel rostliny sóji silně potlačují. Prvořadý význam má ošetření po zasetí před vzejitím rostlin. V letošním roce ale preemergentní herbicidy příliš nezabíraly a bylo nutné postemergentní ošetření. V některých zemědělských podnicích ošetřovali i vícekrát.

V pokusech byla na všech třech lokalitách také zařazena ošetření přípravky fungujícími jako stimulátory růstu - Lignohumát Max, Lexin, Lexenzym a Litofool Active. Po aplikaci se na všech pokusných stanovištích zlepšila produktivita porostu sóji a rostliny byly vyšší. Porovnávané růstové stimulátory měly kladný vliv na hustotu porostu. Také zvyšovaly výšku nasazení prvního lusků na rostlině, což zmírňuje sklizňové ztráty.

text a foto Ing. Hana Honsová, Ph.D.
ČZU v Praze ☼

Odborný výklad k pokusům poskytl Ing. Přemysl Štranc, Ph.D., za doplnění zástupců firem

80 Hlízkové bakterie na kořenech sóji poutají vzdušný dusík

Lokální přírodní antibiotika III. díl

Česnek

Česnek z čeledi liliovitých (*Liliaceae*) patří k nejrozšířenějším a zároveň nejstarším léčivým rostlinám na světě. U česneku se využívají především cibulky, které obsahují vitaminy A, B₁, B₂ a C, kyselinu křemičitou a z minerálů draslík, selen, zinek, mangan, hořčík, vápník, fosfor, jód a železo. Intenzivní pach česneku je vyvolán allicinem, který vzniká ze sirmé aminokyseliny alliinů působením enzymu alliinázy. Enzym alliináza se uvolňuje při mechanickém zpracování česneku, např. krájení, drcení nebo rozmačkávání. Toto antibiotikum brání bujení mnoha druhů bakterií. Studie, jejichž cílem bylo srovnání česneku s penicilinem, prokázaly, že antibiotické působení česneku je sice podle očekávání poněkud slabší, ale zato účinkuje i proti zárodkům, jež jsou vůči penicilinu rezistentní. Alkaloidy obsažené v česneku snižují krevní tlak, zmenšují riziko kornatění cév, posilují imunitu a zabraňují trombózám.

Česnek ničí viry, bakterie a nejrůznější parazity, snižuje hladinu LDL cholesterolu. Posiluje žlázy trávicího traktu a má blahodárné účinky na střevní sliznici. Pomáhá i při nadýmání, střevních křečích a průjmu. Česnek chrání buňky jater a mozku před degenerací. Hlídá krev, aby se v ní nevytvářely krevní sraženiny. Prý také brzdí růst rakovinných buněk, zejména čerstvě vylišaný česnek. Doplnky z česneku prý tyto účinky už nemají. Pozor však, při nadměrné konzumaci může poškodit sliznice. Česnek je třeba konzumovat průběžně a preventivně. Obezřetně by se měl konzumovat, pokud se vám vytvořili v cévách silné sklerotické pláty. Účinky česneku jsou příliš silné a mohl způsobit embolii. Česnek působí jako ty nejlepší léky proti vysokému krevnímu tlaku. Výbornou zeleninou jsou česnekové výhonky. Mladé, stočené výhonky odřízneme a povaříme ve slané vodě, získáme vývar a lahůdkovou zeleninu (výborná s trochou másla a bylinkové soli). Nejlepší jsou hlavičky, podobně jako u chřestu. Česneková tinktura se připraví zalitím skleničky plné čerstvě oloupaných stroužků česneku 40% lihem. Nechá se 14 dní macerovat a potom se užívá v dávce 1 čajové lžičky až 4x denně.

Cibule

Cibule (*Allium cepa*) z čeledi liliovitých (*Liliaceae*) v dnešní podobě pochází ze stepních oblastí západní Asie a je zřejmě jednou z nejstarších kulturních rostlin lidstva. Už více než 5000 let ji různé národy používají jako léčivo, koření a kuchyňskou zeleninu. Cibule je skutečnou pokladnicí účinných látek. Obsahuje éterické oleje, vitaminy A, B₁, B₂, C a E, stejně jako česnek také velice účinný

allicin, z minerálů sodík, draslík, vápník, hořčík, fosfor, jód, lithium, síru zinek. Už Paracelsus radil „Snězme alespoň šest cibulí a devět stroužků česneku týdně.“

Cibule je účinná proti celé škále bakterií. Ničí zárodky, které mohou vyvolat zánět močového měchýře a ledvinové infekce. Podporuje odhlehování, mírní bronchiální katary, silný kašel a chrapot a právě při zánětech dýchacího traktu skvěle prokazuje i svoje antibiotické vlastnosti. Lze ji použít při nachlazení, chřipce, při zánětech v krku, hltanu a vedlejších nosních dutin. Zvyšuje sekreci trávicích žláz v žaludku i ve střevech, tvorbu žluče i pankreatických žláz, je krve-tvorná, protizánětlivá, močopudná, dále uvolňuje křeče, rozpouští hleny a čistí krev. Odvodňuje a ulevuje srdci, a protože snižuje hladinu cholesterolu, pomáhá předcházet ateroskleróze a infarktu myokardu. Cibulová kůra se v praxi řady našich bylinářů osvědčila i při zánětech prostaty.

Při kataru horních cest dýchacích pomůže šťáva ze syrové cibule smíchaná s medem v poměru 2:1 nebo při větších potížích i 1:1. Cibule jako prostředek proti nachlazení nebo jako prevence byla oblíbená už za časů našich prababiček. Jakmile začalo mírně škrábat v krku, mazaly krajíc chleba sádlem a na něj hustě sypaly nadrobno pokrájenou cibuli. Při chřipce se šťáva vylišaná ze tří velkých cibulí nalije na talíř a inhaluje asi 3 minuty. Inhalace se provádí s pevně zavřenýma očima několikrát denně.

Třapatkovka

Třapatkovka nachová (*Echinacea purpurea*) z čeledi hvězdnicových (*Asteraceae*) je severoamerická divoká rostlina, kterou využívali k léčebným účelům již indiánské kmeny. Indiáni oceňovali i celkové posilující vlastnosti této nádherné byliny a při lovech spojených s dlouhými pochody žvýkali její šťavnatý kořen. Do Evropy se třapatkovka dostala nejprve jako okrasná rostlina, velmi blízká rodu třapatka (*Rudbeckia*), ale poté co američtí farmakologové potvrdili dávné znalosti Indiánů, se z ní stal vyhledávaný prostředek k posílení imunitního systému, u něhož doposud nebyly zaznamenány žádné vedlejší účinky. Pro svoje antibiotické vlastnosti a pro svou schopnost posilovat imunitu se ve velkém pěstuje k farmaceutickým účelům. Třapatkovku pěstujeme ze semen, která vyséváme v březnu do stude-

ného pařeníště nebo za oknem doma. Kvete druhým rokem a pak jako trvalka zůstává na záhonu mnoho let. Je velmi nenáročná, dobře snáší sucho, nepotřebuje téměř žádnou péči, jen sluníčko a propustnou půdu. Třapatkovka se využívá celá. Kořeny mají vyšší koncentraci esenciálních olejů, v nadzemní části je více polysacharidů. Rostlina dále obsahuje estery mastných kyselin zvané polyiny, jejichž řetězením vznikají aktivní látky tridecenpentin a diindien, dále glykoproteiny, flavonoidy, ecinacein, pryskyřice, hořčiny, inulin, betain, kyselinu fenolovou, fytosteroly pomáhající snižovat krevní tlak, škrob a vitamín C. Druh třapatkovka úzkolistá (*Echinacea angustifolia*) navíc obsahuje účinný glykosid echinacosid.

Třapatkovka nachová vykazuje pozoruhodné antibakteriální účinky, velice zajímavé jsou také její účinky proti kvasinkám rodu *Candida*. Působí příznivě na hojení ran, stimuluje a posiluje odolnost lymfatického systému. Extrakt z kořene je skvělým přípravkem pro prevenci nachlazení a pro posílení imunity. Čaj z kořene podporuje trávení, mast pomáhá při revmatismu. Odvar z kořene se připraví z 1 čajové lžičky sušeného kořene, který se zalije 300 ml studené vody, přivede se k varu a vaří se mírným varem 5 minut. Poté se nechá 10 minut vyluhovat a scedí se. Pijeme maximálně 3x denně. Tinktura se připraví ze 100 g čerstvého kořene nebo ze 115 g čerstvých květů nebo ze 125 g čerstvých listů, které se zalijí 1/2 l 60% čistého lihu a nechají se týden macerovat při pokojové teplotě za občasného protřepání. Preventivně se užívá 1 čajová lžička tinktury ráno nalačno, jinak 3x a v těžších případech nachlazení až 5x denně.

Řebříček

Latinské rodové jméno řebříčku obecného (*Achillea millefolium*) pochází z řeckého *Achilleios*. Říká se mu také Achillova bylina. *Millefolium*, latinsky tisícilístý, poukazuje na množství úkrojků drobných lístků. U nás je tato rostlina z čeledi hvězdnicovitých (*Asteraceae*) známa pod řadou jmen, jako husí jazýček, zaječí chléb, kočičí ocas, myší chvůstek, ovčí žebro nebo polní cypřiš. Český název řebříček vznikl podle tvaru kdysi používaného druhu žebříku s jediným středovým dílem. Hojně roste na lukách a polních cestách, na okrajích lesů a polí. Kvítky jsou bílé až růžové a na slunci voní hořce aromaticky. Květy bychom měli sbírat jen za slunečného dne, neboť tehdy mají nejvíce éterických olejů a také větší léčivou moc.

Léčivé síly řebříčku znali již Aztékové a severoamerické indiánské kmeny, které ho užívali jako lék na kašel a pro všechny případy. Z řebříčku se užívá nať s květem. Obsahuje především silici s proměnlivým množstvím azulenu dosahujícím někdy až 40%, terpeny cineol, pinen a karyofylen, známý také z hřebíčku, borneol a thujon, dále hořčiny, flavonoidy, třísloviny a organické kyseliny salicylovou, mravenčí a octovou. Vzhledem k silně působícím složkám řebříčkových silic se nedoporučuje dlouhodobé užívání a překračování doporučených dávek. Řebříček patří k nejpoužívanějším léčivkám.

V první řadě je léčivou rostlinou pro ženy (nepravidelná menstruace, klimakterium, nádory dělohy, myomy a další). Dále pomáhá při křečových žilách a hemoroidech, podporuje krevní oběh, jako diuretikum pomáhá vyplavovat usazeniny v ledvinách a ledvinové kameny, podporuje trávení a zbavuje plynatosti, působí dezinfekčně a protizánětlivě, ničí choroboplodné zárodky a tím napomáhá hojení ran, čistí a zastavuje krev, uvolňuje křeče, tonizuje cévy a snižuje krevní tlak.

Ve formě koupelí a výplachů se používá zevně na nehojící se rány na pokožce a v ústní dutině. Řebříčkový nálev se připraví z jedné čajové lžičky usušené byliny, která se přelije šálkem právě vroucí vody a nechá se 10 minut vyluhovat. Užívají se maximálně 3 šálky denně. Na obklady nebo jako přísadu do koupele lze použít řebříčkový výluh za studena. Celá rostlina od stonku až po květ se natrhá nadrobno a přes noc se ponoří do studené vody. Druhý den se výluh přivede k varu a nechá se vychladnout.

Celík zlatobýl

Celík zlatobýl (*Solidago virgaurea*) z čeledi hvězdnicovitých (*Asteraceae*) byl mistrovskou bylinou Jiřího Jančí. Je národní květinou amerických států Nebraska a Kentucky. Vytrvalá, i více než 1 m vysoká bylina roste v Evropě, Asii a Severní Americe, u nás ve světlých lesích, na slunečných svazích, na suchých skalách. Celík vyhledává slunná místa, v současné době však z naší přírody pomalu mizí. Sbíráme nať nebo květ. Rostlina obsahuje až 3% flavonoidních glykosidů, rutin, betain, fenolové kyseliny, saponiny, hořčiny, inulin, třísloviny a silice.

Celík zlatobýl ničí choroboplodné zárodky, zejména v oblasti ledvin, odvodňuje, zabráňuje vzniku plísní a blahodárně působí proti bakteriím *Escherichia coli* a kvasinkám *Candida albicans*.

Používá se k léčení nemocí ledvin a močových cest, především při všech zánětech v této oblasti, a to i chronických, při problémech s prostatou nebo při bílkovině v moči. Bylo prokázáno, že celík dokáže odstranit i ledvinové deformace. Díky svým adstringentním vlastnostem léčí průjemy a záněty střev. Při chronických ledvinových onemocnění je třeba dávkovat samostatně jen malá množství, a proto je ideální ho kombinovat ve směsích.

Jančův ledvinový čaj obsahuje tři díly natě a květu celíku a po jednom dílu přesličky, rdesna ptačího (truskavce) a rdesna blešníku (vrby bílé). Užívá se nálev 2-3x denně. Dlouhodobé užívání směsi se nedoporučuje, po měsíční kůře se doporučuje měsíční přestávka. Tinktura je vhodná pro střednědobé použití, sklenice se naplní do poloviny směsí květů a listů a zalije se 60% lihem. Nechá se stát 10 dnů na teplém místě, přefiltruje se a nalije do tmavé láhve. Užívá se 3x denně 10 kapek.

Ostružiník

Podle řecké legendy vznikl ostružiník křovitý (*Rubus fruticosus*) z čeledi růžovitých (*Rosaceae*) z krve, kterou bohové prolili v boji s Titány. Jméno *Rubus* pochází z latinského *ruber*, červený, *fruticosus* ze slova *frutex*, keř. Ostružiny jsou velmi starý druh ovoce, které jedli lidé už v mladší době kamenné. Až díky Hippokratovi kolem roku 400 př.n.l. ale získal ostružiník využití i v medicíně a teprve v polovině 19. století byla trnitá rostlina kultivována a přestěhovala se z lesů do ovocných sadů v počtu nejméně 250 druhů. V potravinářství se využívá plod a k léčebným účelům se doteď používal výhradně list. To se ovšem změnilo na konci 20. století, kdy byly popsány výjimečně silné ochranné a antioxidační účinky bioflavonoidů obsažených v plodech. Důležité přitom je, že zatímco obsah vitamínu C v plodech se mírně snižuje sušením, antioxidační účinek flavonoidů zůstává v podstatě zachován. Ostružina obsahuje především třísloviny, až 8% galotaninů, vitamín C, kyselinu listovou, antokyany, karotenoidy, sliz, inosit ze skupiny vitamínů B, pektin, z minerálů draslík, hořčík, železo a také vlákninu.

Obsah přírodních salicylátů předurčuje ostružinu k analgetickému a antipyretickému využití, k léčbě zánětů, nachlazení a některých forem revmatismu a k prevenci trombóz. Ostružiník nabízí velice zajímavé uplatnění při průjmech, bělotoku, hemoroidech, dně, revmatu, anémii a močových kamenech. Nálev z ostružiníku má schopnost čistit krev, kvůli níž se používá při žloutence typu B a během rekonvalescence, pro svoje adstringentní účinky také

jako kloktadlo při zánětech v krku a při zánětech sliznice v ústní dutině a nosohltanu.

Plody nebo šťáva z nich se užívají při nachlazení, zvětšené štítné žláze, vysokých teplotách. Chrání tělo před volnými radikály. Pravidelná konzumace plodů zpomaluje stárnutí a odlehčuje metabolickému a cévnímu systému. Nálev se připraví z 2 čajových lžiček podrcených sušených listů, které se zalijí 250 ml vroucí vody a po 15 minutách se scedí. Užívá se 3x denně. Odvar se připraví z 50 g sušených listů, které se nasypou do studené vody, přivedou k varu a nechají se 10 minut vyluhovat. Odvar se používá podle potřeby několikrát denně jako kloktadlo proti bolestem v krku a vnitřně při průjmech.

Levandule

Levandule lékařská (*Lavandula angustifolia*) z čeledi hluchavkovitých (*Lamiaceae*) pochází ze západního Středomoří. Ve Francii, zejména v Provence, se dnes pěstuje na velkých plochách kvůli levandulovému oleji. Také u nás patří mezi oblíbené léčivé rostliny. Její jméno pochází z latinského *lavare*, mýt, což poukazuje na její používání v koupelových esencích a olejích už ve starém Egyptě a antickém Římě. Tradičně se používala jako parfém a jako součást rituálních vykuřovadel. Sbírá se květ, často přidávaný do nejrůznějších směsí, někdy také nať. Obsahuje silici s linalylacetátem, linalolem, cineolem, geranielem, kafrem a dalšími terpeny, dále flavonoidy, kyselinu rozmarýnovou, třísloviny, antokyany, hořčiny a kumarin.

Levandule má antibiotické, antiseptické a uklidňující účinky a povzbuzuje slinivku břišní při tvorbě enzymů. Levandulový líh se může použít při křečích, chronických bolestech končetin, revmatismu, natažených svalech a zánětech kloubů. Levandulová koupel je vynikající pro regulaci krevního oběhu a čistí pleť při vyrážkách, exémech a akné. Levandulový čaj je užitečný při stavech neklidu, při poruchách usínání, při podrážděném žaludku. Zmírňuje plynatost a ve formě inhalací slouží při nachlazení. Sáčky s levandulovými květy se s oblibou vkládají do skříní mezi oděvy, aby je provoněly a především ochránily před moly a jiným hmyzem. Levandulový čaj se připraví z 2 čajových lžiček levandulových květů, které se zalijí 250 ml vroucí vody a nechají se 15 minut vyluhovat. Nálev se užívá 2x denně.

Dr. Jana Čermáková ✿

Nejen nad ovocem a zeleninou v Troji

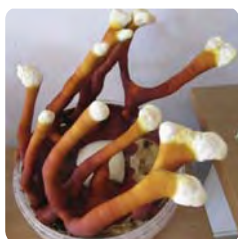
Tradiční den otevřených dveří proběhl na Demonstrační a výzkumné stanici České zemědělské univerzity v Praze-Troji. Přehlídka porostů ovoce, zeleniny, květin i kultur jedlých a léčivých hub se stejně jako v minulých letech těšila vysoké návštěvnosti.

Na tomto zajímavém semináři přichozí načerpali množství užitečných informací a také ochutnali rozmanité pokrmy připravené ze zde vypěstovaného ovoce a zeleniny. V přednáškové místnosti si přichozí mohli například prohlédnout různé odrůdy česneku i málo známé jedlé a léčivé houby. Na stolech byly naaranžovány nápadité květinové dekorace.

Léčivé houby

Stejně jako v minulých letech, i letos poskytl zajímavé informace o jedlých a léčivých houbách přední český mykolog **Ing. Ivan Jablonský, CSc.** Pro pokusné účely pěstují celou řadu léčivých hub. K nim patří korálovec ježatý, který obsahuje látky podporující regeneraci organismu a podporuje trávení. Korálovec mimo jiné pomáhá při léčbě zánětů trávicího traktu nebo zpomaluje rozvoj Parkinsonovy choroby i roztroušené sklerózy.

Při léčbě zánětlivých onemocnění a dalších chorob může pomoci **lesklokorka lesklá**. Tato chorošovitá houba zvyšuje imunitu lidského organismu. Vývar z lesklokorky může napomoci ke snížení hladiny cholesterolu i cukru v krvi.

Ve výzkumném projektu se ověřují možnosti využití tepla z bioplynové stanice k přípravě pěstebního substrátu pro houby. Také se k tomuto účelu zkouší separát z bioplynky. Účastníci semináře si mohli prohlédnout separát s bioplynové stanice, kterým prorostlo podhoubí hnojníku obecného. Hnojník je možno konzumovat a lze jej využít při léčbě cukrovky druhého typu.

Nová výsadba třešní

Na pokusné stanici v Troji postupně obnovují staré sady. Nově vysázeli světový sortiment odrůd třešní. Stromky, které budou mít tvar větene, sázeli do sponu čtyři a půl krát dva metry. Odrůdy jsou naroubované na dvou podnožích.

Pokud se podaří získat dotaci, chtěli by třešňový sad zastřešit. Déšť třešním škodí, plody praskají. Zastřešením se také zabrá-

ní ovlhčování plodů i listů, čímž se sníží napadení chorobami. Stromky třešní se budou v novém sadu zavlažovat zespoda pomocí kapkové závlahy. V meziřadí poroste tráva, která se bude vyžínat. Mezi stromy budou pomocí herbicidů udržovat půdu bez plevelů.

Na polním dnu se přichozí seznámili se zásadami správného tvarování koruny třešní. Větvičky mladých stromků se fixují do co nejvíce vodorovné polohy tak, že se odklopí od terminálu za pomoci párátka nebo kolíčku.

Záhony nenáročné na péči

V současné době mnohým zahrádkářům nezbyvá příliš času na údržbu svých záhonků. I ve městech stoupají nároky na výsadbu zeleně s co nejjednoduššími nároky na údržbu během vegetace. Zatímco letničky ročně vyžadují kolem padesáti minut práce na metr čtvereční, trvalky jen asi dvacet. A bezúdržbové záhony mají ještě nižší nároky.

Jak uvedla **Ing. Ludmila Augustinová** z ČZU, před pěti lety na pokusné stanici v Troji založili trvalkový záhon vyžadující jen minimální údržbu. K tomu přizpůsobili výběr rostlin. Na záhon je po celý rok příjemný pohled, od jara do podzimu na něm stále něco kvete.

Ing. Radek Prokeš ověřuje různé druhy mulče vhodné pro pěstování trvalek

Proti plevelům i na udržení vláhy se osvědčuje použití štěrku jako mulče. Štěrka nejen zabraňuje prorůstání plevelů a zadržuje vodu, ale také chrání kořenové krčky pěstovaných rostlin a zmírňuje rozdíly mezi denními a nočními teplotami.

Trvalkový záhon klade jen velmi malé nároky na údržbu. K jeho přednostem patří to, že se prakticky nemusí zalévat, hnojit ani ošetřovat během vegetace. V podzimním období se rostliny seřiznou a záhon se vypleje. Porost složený z odolných rostlin velmi dobře snáší sucho v městských výsadbách.

V loňském roce v Troji založili dlouhodobý pokus s trvalkami vhodnými na osluněná stanoviště, ve kterém se ověřují různé druhy mulče. Používá se štěrka, kůra, štěpka, netkaná textilie, kartonový papír, sláma a další materiály. Celkově se porovnává devět variant mulče. O pokusech s mulčováním podal informace **Ing. Radek Prokeš** z ČZU.

Vertikální stěny

Od trvalkových záhonů kroky příchodích směřovaly k osázeným vertikálním stěnám. Vertikální sítě s tloušťkou kolem deseti centimetrů nezabírají příliš místa. Takto lze pěstovat nejen květiny, ale i jahody a další plodiny.

Vertikální stěny na pokusné stanici vybudovali před třemi lety. Porovnávají se tři varianty pro různě osluněná stanoviště. Ověřují se stínomilné rostliny, vegetace snášející slunce a rostliny na průměrně osluněná stanoviště. Substrát se ve vertikálních sítích zavlažuje kapkovou závlahou a nehnojí se. O možnostech pěstování rostlin na vertikálních sítích hovořil **Ing. Pavel Matiska, Ph.D.** z ČZU.

Vertikální stěny se mohou uplatnit na balkónech

Na pokusné stanici byly mimo jiné k vidění i rozmanité druhy známých i méně známých zelenin a květin, výsadby švestek, hrušní a dalších ovocných stromů. V sadech měli příchodí možnost některé plody ochutnat. Kdo chtěl, mohl si při odchodu nějakou zeleninu nebo ovoce koupit ve stánku a odnést domů.

text a foto: **Ing. Hana Honsová, Ph.D.**
ČZU v Praze 🌸

Chuť do života, zdravé regionální potraviny na školách

Koncem měsíce dubna uspořádal Ústav zemědělské ekonomiky a informací seminář na podporu školního stravování. Akce byla určena pracovníkům školních jídelen, zaměstnancům škol, studentům, rodičům žáků a lokálním producentům. Více než osmdesát účastníků ohodnotilo akci jako velmi přínosnou.

Seminář zahájil nový ředitel ÚZEI Ing. Štěpán Kala, MBA, Ph.D. Úvodu do problematiky se ujal moderátor semináře Mgr. Pavel Sládek, Ph.D. Představil projekt TOL – the Taste of Life podporovaný v rámci programu ERASMUS + Programme of the European Union.

Nikdy není tak dobře, aby nemohlo být lépe

Školní stravování má u nás dlouhou tradici spjatou s pečlivou kontrolou kvality užívaných potravin. Obzvláštní pozornost je v tomto směru věnována menším lokálním dodavatelům. Stále je však co zlepšovat, a tak byly jako motivace a inspirace představeny zajímavé zahraniční projekty. Například finský model **zón bez cukru** a **biosnídaňové boxy** z Meklenburska-Předního Pomořanska. Z této oblasti pochází i tzv. **vitamenu** připravené z čerstvých regionálních sezonních produktů.

Pestrou stravou ke zdraví a proti obezitě

V ČR postihují nadváha a obezita 20–30 % dětské populace. Roste podíl dětí s vysokým krevním tlakem a zvýšenou nebo hraniční hladinou cholesterolu. Má ji téměř polovina dětí.

Neradostná fakta uvedla paní **Ivana Bednářová Častvájová, BBA**. V souvislosti s popisem situace představila celostátní projekt pro základní školy **Pestrá strava**, jehož cílem je pokus o nápravu a nastolení trendu zdravějšího stravování také v časech před a po obědě v jídelně.

Svačinu si nosí 90 % žáků druhých tříd, osmých už jen 54 %. Děti ve škole konzumují slazené colové nápoje a více než 30 % jídla z fast foodu. Ovoce nebo zeleninu si dopřeje méně než polovina dětí, lékaři přitom doporučují až pět dávek tohoto zdravého občerstvení denně.

Nepravidelnost a nevhodné složení jídelníčku jsou hlavní nešvary. Snahy školního stravování hatí automaty na potraviny, jejichž nabídka je přes četné snahy o nápravu stále diskutabilní.

Projekt **Pestrá strava** propojuje rodiče, děti, školní jídelny, školy a města. Cílem je změnit stravovací návyky dětí, přimět je

o pochutinách přemýšlet a vybírat si je nejen na základě chuťových zálib, ale i zdravotních hledisek.

Projekt funguje už druhým rokem a počet zapojených škol se neustále zvyšuje. Realizátoři jsou výživoví poradci a nutriční terapeuti, absolventi rekvalifikačního kurzu akreditovaného u MŠMT ČR. Pracují podle jednotné metodiky.

Projekt zahrnuje například tyto aktivity:

- Poradenství s tipy na sortiment.
- Poskytování receptů.
- Přednášky ve školách na téma zdravá výživa, správný výběr potravin apod.
- Konzultační hodiny pro rodiče a žáky.
- Projektové dny, v nichž se žáci mimo jiné učí připravit si nutričně vyvážené svačiny.

Cílem těchto akcí je správná orientace v široké nabídce potravin a fixace vědomí, že má každý právo na jejich aktivní volbu.

S úspěchem se setkaly projektové dny, které se v roce 2015 uskutečnily ve 28 základních školách s 8 211 strávníky. V roce 2016 proběhlo do konce června 15 projektových dnů. Další informace je možné získat na adrese: bednarova@ceff.info.

Školní stravování a právo

Bc. Alena Strosserová se věnovala potravinám ve školním stravování z hlediska legislativy. Řeší je zákony č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví v platném znění, 137/2004 Sb., o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných, ve znění 602/2006 – nejdůležitější hygienická vyhláška a Nařízení EP a Rady (EU) 1169/2011 o poskytování informací o potravinách spotřebitelům – alergen. Zmíní se také o dalších právních normách, zejména o vyhlášce č. 207/2005 Sb., o školním stravování. Tato vyhláška řeší organizaci školního stravování, dietní stravování, platby, výživové hodnoty a spotřební koš.

Jaké jsou současné požadavky rodičů a asociací na školní stravování?

Jsou žádány alternativní přístupy: vaření výhradně z čerstvých surovin – vždy a za všech okolností –, zvýšené dávky zeleniny a luštěnin. Dále vyloučení průmyslově zpracovaných surovin, cukru, omezení mléka, preference bezpečných ingrediencí... Požadavky jsou často protichůdné a zjevně ovlivněné módními stravovacími trendy.

„Zdravé“ školy se drží prověřených poznatků. Snaží se do jídelníčku zařadit ovoce, zeleninu a luštěniny. Přípravují pokrmy z čerstvých sezonních surovin, nahrazují slazené nápoje neslazenými.

Jaké jsou požadavky nadřízených státních institucí na školní stravování?

Aby dodržovalo výživové normy stanovené v příloze 1 vyhlášky o školním stravování. Rovněž by mělo dodržovat zásady pestrosti a nutriční vyváženosti, při sestavování jídelníčku dbát na roční období a používat co nejvíce čerstvých regionálních surovin. Omezovat používání dochucovadel, instantních dehydratovaných směsí a polotovarů. Ve školní jídelně – a nejenom tam – by měla být po celý den dostupná nabídka nápojů bez jednoduchých cukrů.

Vedení jídelny by také nemělo zapomínat na průběžnou komunikaci se strážníky, pedagogy a rodiči žáků. Respektovat jejich přání a v rámci možností se jim pokusit vycházet vstříc.

Nezanedbatelný je estetický aspekt. Nejen čistota, ale i příjemnost prostředí hraje roli. Nadřízené státní instituce sledují, zda jsou naplňovány požadavky na červené maso, ryby, mléko a mléčné výrobky, ovoce a zeleninu, brambory, luštěniny, tuky a cukr. Jídelny jsou při výběru potravin omezovány pouze finančním normativem a plněním spotřebního koše.

Školní stravování jako marketingový nástroj

Mgr. Karel Komínek se zabýval marketingovým potenciálem zdravé školní jídelny. Může pomoci plnit třídy novými žáky.

Škola, která dbá o zdravý životní styl dětí, je lákavější než jiné. I zde platí, že láska prochází žaludkem. Prostřednictvím zdravé výživy komunikujeme spíš směrem k rodičům. Ale i pro děti mohou být otázky zdravé výživy atraktivní, ba dokonce zábavné. Stačí si vzpomenout na J. A. Komenského a transformovat jeho **školu hrou** na **zdravou výživu hrou**. Více na www.nezzazvoni.cz.

Mýty a pověry

Prof. Ing. Jana Dostálová, CSc., z Ústavu analýzy potravin a výživy Vysoké školy chemicko-technologické v Praze hovořila o mýtech o potravinách a výživě. Odborná literatura uvádí, že je

výživa nejvýznamnějším faktorem vnějšího prostředí, který ovlivňuje zdraví člověka a délku jeho života až ze 40 %. Působí jako pozitivní i negativní faktor. Různé zájmové skupiny šíří nepravdivé, klamavé a zavádějící informace. Příčinou je konkurenční boj na trhu s potravinami. Snad každý už zažil vlny, kdy byla určitá potravina označena za v podstatě „jedovatou“, aby ji po krátké prodlevě jiní „odborníci“ prohlásili za zázračný zdroj nezlomného zdraví. Z této hry bohužel profitují i média, jimž informace diktují potravinářští soupeři. A v neposlední řadě výživoví poradci, kteří někdy fungují jako prodejci potravinových doplňků.

Profesorka Dostálová vysvětlila, kde se berou mýty o „éčkách“, mléce, jogurtech, tavených sýrech, tucích, řepkovém oleji, mase, pečivu. A také o nápojích, minerálních látkách, vitamínech v ovoci a zelenině. Upozornila, že nekritické dodržování některých klamavých doporučení může vést až k poškození zdraví. „Proti mýtům je potřeba neustále bojovat, i když je to mnohdy nevědecká činnost,“ konstatovala v závěru.

Bohaté přednáškové menu

Požadavek pestrosti rovněž naplnily další příspěvky. **Ing. Milan Čížek, Ph.D.**, z Výzkumného ústavu bramborářského pohovořil o významu brambor ve školním stravování. **Bc. Zuzana Hanušová, DiS.**, ze střediska ekologické výchovy Toulcův dvůr, z.s., dokázala že i svačina může být zážitek. **Ing. Dana Grabovská, Ph.D.**, představila projekt Potravinářské komory ČR **Hravě žij zdravě**. O regionálních produktech využitelných ve školním stravování a svých zkušenostech se stravováním na Brněnsku mluvila **Bc. Marta Mandincová**.

Závěrečná diskuse potvrdila, že se příspěvky a prezentace dotkly žhavých i dlouho doutnajících otázek. V každém případě si účastníci odnesli spoustu poznatků a zkušeností využitelných ve školních jídelnách na základních a středních školách.

Dr. Josef Sívek, Benešov ✱

Výstavy a veletrhy

listopad 2016

AGROTEKNIKK

Mezinárodní veletrh zemědělské a lesnické techniky
28.–30. 10. 2016
Oslo/Lillestrøm, Norsko

INDAGRA

21. mezinárodní výstava zemědělství a potravinářství včetně strojů a zařízení
2.–6. 11. 2016
Bukurešť, Rumunsko

HOBBY PODZIM

17. ročník, podzimní trhy
29. 10. – 2. 11. 2016
Výstaviště České Budějovice

GAUDEAMUS

Evropský veletrh pomaturitního a celoživotního vzdělávání
1.–4. 11. 2016
Výstaviště Brno

ALLES FÜR DEN GAST HERBST

Mezinárodní odborný veletrh gastronomie a hotelnictví
11.–15. 11. 2016
Salcburk, Rakousko

AQUA 2016

Mezinárodní odborný veletrh v oblasti vodního hospodářství
8.–10. 11. 2016
Kyjev, Ukrajina

INTERLIBER

Mezinárodní veletrh knih a učebních pomůcek
8.–13. 11. 2016
Záhřeb, Chorvatsko

INTERPÄDAGOGICA

Odborný veletrh učebních pomůcek, vybavení škol, celoživotní studium
13.–15. 11. 2016
Vídeň, Rakousko

Gastrofest

Mezinárodní gastronomický festival
10.–12. 11. 2016
Výstaviště České Budějovice

Pivní a vinné slavnosti

3. ročník veletrhu pivovarů a vinařství
11.–13. 11. 2016
Výstaviště Lysá nad Labem

FAUNA TRHY

Chovatelská a pěstitelská burza
23. 11. 2016
Výstaviště Černá louka, Ostrava

SIBERIAN AGRICULTURAL FORUM

Zemědělská výstava
16.–18. 11. 2016
Krasnojarsk, Rusko

STREDOŠKOLÁK

18. ročník mezinárodní výstavy středních škol
24.–25. 11. 2016
Výstaviště Expo Center, Trenčín

JOB FORUM

8. ročník mezinárodního veletrhu pracovních příležitostí a vzdělávání
24.–25. 11. 2016
Výstaviště Expo Center, Trenčín

VELETRH STŘEDNÍCH ŠKOL A DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

XXII. veletrh středních škol
25.–26. 11. 2016
Výstaviště Brno

CHOVATEL 2016

Celostátní výstava drobného zvířectva
18.–20. 11. 2016
Výstaviště Lysá nad Labem

CROPTEC

Výstava techniky pro rostlinnou produkci
29.–30. 11. 2016
Peterborough, Velká Británie

ISRAFOOD 2016

Mezinárodní potravinářský veletrh
29.11. – 1. 12. 2016
Tel Aviv, Izrael

JugAgro

Mezinárodní výstava zemědělství, potravinářství a balení
22.–25. 11. 2016
Krasnodar, Rusko

AUSTRO AGRAR

Mezinárodní zemědělská a lesnická výstava
30.11. – 3. 12. 2016
Tulln, Rakousko

VINUM LAUGARICIO 2016

11. ročník mezinárodní výstavy vína, vody a destilátů
1.–2. 12. 2016
Výstaviště Expo Center, Trenčín

Zdroj:

<http://www.agrokomplex.sk>

<http://www.euroexpo.cz>

<http://www.novagricoltura.com>

<http://www.zetis.cz>

Vznik Československé akademie zemědělské – 28. prosince 1914 – je, mimo jiné, vítanou příležitostí k hlubšímu zamyšlení nad vývojem vzdělanosti našeho zemědělce, respektive venkova vůbec. Proto se redakce Zemědělské školy rozhodla zařadit toto téma do svého edičního programu.

Z cesty k vrcholné vědecké zemědělské instituci u nás XVII. část

Seriál, který uveřejňujeme od počátku roku 2015, se snaží mapovat vývoj vzdělanosti našeho zemědělce a venkova od doby, kdy byl ovládán pouhou empirií, po období, kdy cítil potřebu ústřední vědecké instituce účinně podporující rozvoj badatelské práce a šíření jejích výsledků do výkonné praxe. Dosud publikované díly byly věnovány období do historického roku 1848, díly následující zahrnují období až do vzniku Československé akademie zemědělské.

V tomto pokračování navazujeme na zářijové číslo Zemědělské školy, ve kterém jsme se především podrobněji věnovali vzniku tábořské školy, která byla slavnostně otevřena dne 26. listopadu 1866. Významné 150. výročí si škola – skutečně důstojně a krásně – připomněla poslední zářijový a první říjnový den letošního roku.

„Škola zabočila konečně do kolejí vedoucích k utěšenému cíli!“

Kroky, o nichž byla řeč v předchozím díle, sice nesměle, ale přece jen naznačovaly změnu! Měla-li se ale škola „na kolejích vedoucích k utěšenému cíli“ udržet, to nebylo, jak se ukázalo, záležitostí nových ujednání, nových smluv. Stačilo ty stávající pozorně přečíst, pochopit – a pak důsledně plnit!

To bylo bolestné poznání, po oněch dramatických událostech, které „málem by byly toho dovedly, aby ústav, k jehož získání podniknuty před tím nejodvážnější kroky, byl přenesen do poměrů příznivějších, vývoj a rozkvět zajišťujících“. Širší úvahu nad tímto tématem najdeme ve Slavnostním spisu na paměť dvacetipětiletého trvání školy 1866–1891 (Tábor, 1891) – ve stati nazvané Historie první organizace školství v Čechách (s. 13–39).

Autor, tehdy už zkušený ředitel školy František Farský, k tomu dodává: „Přečteš tato pravidla, nemůžeme se zajisté ubránit uznání, že jsou hluboce promyšlena a že svědčí o podrobné znalosti základů školství vůbec a hospodářského zvláště. Jmenovitě mohly dotyčné odstavce odklidit spor, v lůně kuratoria vzešlý – zdali totiž přísluší zastupitelstvu obce nebo kuratoriu právo jmenovat učitelstvo ústavu – kdyby tato pravidla byla bývala doručena záhy členům tohoto sboru a obci, v níž zatím neznalecké názory o této

kompetenci nabyly vrchu a tolik dovedly, že rozhodnutí o sporu vznešeno až na zemský sněm!“

„Neznalecké názory“ nejen, že dovedly onen spor až k zemskému sněmu, ale dokonce „málem by byly toho dovedly, aby ústav, k jehož získání podniknuty před tím nejodvážnější kroky“, byl přenesen jinam! „Neboj se neznalostí, ale falešných znalostí!“, říká dávné přísloví! Leč tato moudrá výstraha nenašla v těchto sporech uplatnění...

Samozřejmě, další vývoj se neobešel bez úprav! Například „aby také v ohledu paedagogicko-didaktickém prospěch školy byl zabezpečen“, zvolilo kuratorium ve svém sezení dne 10. května 1869 svého člena Dr. J. B. Lambla za **vrchního ředitele** ústavu. Ve skutečnosti on již „od roku 1867, tj. od prvopočátku, jménem kuratoria na vývoj ústavu dohlížel“. V sezení „dne 2. měsíce prosince 1871 byl pak tento úřad“ prohlášen za stálý, a to na tak dlouho, dokud bude Dr. J. B. Lambl členem kuratoria.

Od toho roku pak profesor, jemuž byla svěřena „denní“ správa školy, měl oficiální titul **místní ředitel**. „Tábor“ v tomto následoval příkladu sesterského ústavu v Libverdě. Důvodem bylo lépe zajistit kontinuitu řízení školy i kontinuitu dohledu! V kuratoriu totiž – v souvislosti s výsledky voleb – docházelo pochopitelně k personálním změnám, které následně mohly narušit dohodnuté dlouhodobé vývojové trendy.

„Po desítiletém putování po širém moři, ne právě vždycky klidným, po desítileté namáhavé práci, po důkladném přemýšlování, uvažování a pozorování vně i zevně obráceném: veškerá ta vzorná píle, snaha a svědomitost po desíti letech nabývá jednotného rázu a směru, vedoucího přímo tam, kam **ústav náš podle určení svého vůbec přijíti má**“, píše Farský (1876) a připomíná:

Toto určení je dáno statutem, schváleným zemským zastupitelstvem a znělo tehdejší úředním jazykem takto:

„Hospodářský a hospodářsko-průmyslový ústav v Táboře, jakožto vyšší škola odborová, má za účel, aby těm, kdo došli dostatečného vzdělání theoretického i praktického, a nabytí chtějí důkladného vzdělání odborového co nastávající držitelé neb pachtýři větších statků, aneb co úředníci při hospodářství a zvláště při závozech průmyslu hospodářského, zjednal všelky vědomosti theoretické a praktické, jichž potřeba jest ku hospodaření na větších statcích aneb ku vykonávání průmyslových odvětví hospodářských, aneb i v obojím tomto směru, maje zároveň na zřeteli, přispívati též ku vzdělání jich všeobecnému.“

Ta škola chtěla být „českému národu nejvyšším hospodářským učilištěm“

Vedení školy spolu s pedagogickým sborem se od samého začátku snažilo být „českému národu skutečně nejvyšším hospodářským učilištěm, na němž se jeho synům **v mateřském jejich jazyku vykládá o všech potřebách, zejména českého hospodáře**, a kde se jim dávají upřímné pokyny, kterak možná určitě těmto potřebám zadost učiniti“. Zdaleka se nezůstávalo jen u toho, co škole, při jejím založení, bylo svěřeno, „**ale jejich snahy nesly se dále, jim šlo hned od prvních počátků školy o bezpřetržité vzrůstání se a rozkvět školy v blízké i daleké budoucnosti**“. Takto charakterizuje základní cíle školy ten, který tehdy v jejím čele stál již 15 roků, František Farský (1891).

Podstatnou součástí práce pedagogického sboru se postupně stala také **činnost pokusnická a badatelská**. Jejím neúnavným průkopníkem byl – opět František Farský. Do Tábora nastoupil 1. srpna 1873 a **28. prosince 1874** byla jeho žádost o založení „hospodářského výzkumného ústavu Veleslavným kuratorem školy schválena a na první potřeby ústavu bez mála 3000 zl. povoleno“. Jeho příklad inspiroval! V Táboře se rodila dlouhá řada významných vědeckých prací, které jednoznačně přispěly k potvrzení „**zralosti národa ku pěstování hospodářských věd po stránce věcné i jazykové**“.

Vývoj samozřejmě pozorně sledovalo „veleslavné kuratorium“. Jeho hodnocení, opakovaně veřejně deklarované, bylo jednoznačné: **škola nezůstává za duchem doby a důsledně naplňuje záměry, jež mu „vyměřily zemské zastupitelstvo a pokrok časový“**.

Neklamným důkazem této skutečnosti bylo i „chování občerstva svěřujícího škole své syny“. Počet žactva rok od roku rostl a ve školním roce 1881/82 byla dokonce tábořská škola nejčteněji navštěvovanou hospodářskou školou v celém Rakousku! A mezi jejími odchovanci byli „**nejen synové národa českého, alebrž i mladíci z dalekých zemí sem zavítavší**“.

Přes tyto jednoznačné pozitivní výsledky „**přišla doba málo promyšlené horlivosti pro opravy i tam, kde takových potřeb ani se nejevila, kde naopak veškeré symptomy života ústavu svědčily o jeho nezdolné zdravotě**“ (J. B. Lambl, 1891).

Vysoké vládě vývoj odborného školství nebyl lhostejný

Vysoká vláda, respektive ministerstvo orby, samozřejmě cítilo povinnost sledovat vývoj „**oprav hospodářského školství**“, i když školské záležitosti – s výjimkou vysokých škol – měly v kompetenci orgány zemské. Vládě byla dána možnost dění ovlivňovat jen prostřednictvím subvencí. A toho také se snažila využít!

Již roku 1873 – znovu pak v roce 1877 a 1879 – stanovila podmínky pro udělování státních subvencí pro státní hospodářské školy a následně se obrátila na zemský výbor s těmito požadavky:

- 1) Svoliti k vrchnímu dozoru nad ústavy zařazením zástupce c. k. vlády mezi údy kuratoria.
- 2) Dopustiti pravomoc potvrzování řádných učitelů a ředitelů.
- 3) Neměnití vyučovací plány bez souhlasu c. k. vlády.
- 4) Právo přehlížení škol a požadování zpráv školních a statistických výkazů.

Reakce nejvyšších zemských orgánů byla jednoznačná – a ve směr negativní! Nejvyšší zemské orgány, zemský výbor i zemský sněm, vycházely z toho, že zemské ústavy v Táboře a Libverdě podle zakládacích dokumentů z roku 1864 nejsou běžnými středními školami hospodářskými. Obě jmenované školy také tuto skutečnost plně potvrzují – nabyly takového významu „že stopy tohoto významu jsou znatelné daleko za hranicemi tohoto království“.

Nelze tedy „připustiti, aby Vysoká c. k. vláda měla vliv na změnu učebního plánu pro tyto ústavy, neboť tím právě byl by podřát jejich kořen, **tím by byla zmařena jejich autonomie**“.

Rovněž za zastoupení vlády v kuratoriích „nemožná se přimlouvati, poněvadž o takové zastoupení jest již postaráno zástupcem zemědělské rady“. Stejně tak „nelze doporučiti, aby jmenování řádných učitelů a ředitelů podléhalo dorozumění s c. k. vládou“.

Zmíněné požadavky, podle zemských orgánů, nebyly v souhrnu ani adekvátní podílu c. k. vlády na nákladech. „Příspěvky státu **ani desetinu toho nečiní, co země na tyto školy již do dnešního dne vynaložila!**“ Uvedené názory byly uznány za správné v plném sezení zemského sněmu 7. července 1880!

V metropoli monarchie se zřizuje vysoké učení zemědělské

Ministerstvo orby, záhy po svém vzniku (20. prosince 1867), hledalo optimální směr své činnosti. V této souvislosti ministr hrabě Alfred Potocki (1817–1889) svolal na dny 9. až 14. listopadu 1868 do Vídně zemědělský kongres, který měl navrhnout aktuální témata dalšího vývoje svěřeného rezortu. Mimo jiných opatření bylo doporučeno zřízení vysoké školy zemědělské. Po několikaletém jednání se tak skutečně stal! Zákon o zřízení Vysoké školy zemědělské ve Vídni (Hochschule für Bodenkultur – u nás pak běžně „Bodenkulturka“) byl na zasedání sněmovny 18. března 1872 přijat a 15. října téhož roku škola slavnostně otevřena.

Monarchie tedy poskytuje možnost nejvyššího zemědělského vzdělání! Pro koho? Pro celou monarchii, nebo obdobné „chrámy vědění“ budou vznikat i jinde? Odpověď zazněla záhy – na konferenci ředitelů rakouských hospodářských škol, pořádané ve dnech 10. až 12. dubna 1876 v místnostech této, nedávno zřízené, Vysoké školy pro zemědělství ve Vídni.

Své delegáty vyslalo celkem 15 škol hospodářských, a to: 5 z Čech, 4 z Moravy, 1 ze Slezska, 2 z Dolních Rakous, 1 z Horních Rakous, 1 z Korutan, 1 z jižního Tyrolska (zástupci 3 zemí tehdejšího rakousko-uherského soustátí chyběli – i tak to byla pestrá škála zemí – tedy stejně pestrá škála názorů, zájmů, možností...).

„Přítomné učitelstvo“, po projednání stanovených otázek, dostalo „příležitost i své stesky pronést“. Ke slovu, za české učitelstvo, se přihlásil Vilém Teklý (1848–1926), tehdy mladý ředitel dvouleté hospodářské školy v Hracholuskách u Roudnice, později ředitel slavné tříleté Střední hospodářské školy s maturitou v Roudnici nad Labem. Mimo řady jiných funkcí, také dlouholetý poslanec zemského sněmu i říšské rady.

Ve svém odvážném vystoupení...

- 1) Napadl nařízení ministerstva orby, týkající se povinnosti učitelů hospodářských škol podrobit se státní zkoušce – v jazyku německém, ve Vídni a před komisí skládající se z profesorů tamní Vysoké školy hospodářské. Žádal, aby se podobná „zkušební stanice“ zřídila také v Praze.
- 2) Vyjádřil hlubokou nespokojenost s tím, že „nákladem ohromným“ byla zřízena Vysoká škola zemědělská ve Vídni „z kteréž rolník český nižádného užítu nemá, a že by bylo záhodno by i v Čechách podobná škola v život se uvedla, kteráž by co fakulta k polytechnice se připojit mohla“.
- 3) Pozastavil se i nad tím, že ministerstvo vypsalo „hezke ceny za sepsání dobrých kněh pro hospodářské školy německé a vlašské, na české si však nevzpomnělo (ačkoliv z 24 hospodářských škol rakouských jest 8 s vyučovacím jazykem českým!“).

Táborská zemědělská škola slavila 30. září 2016 už 150. výročí svého založení

4) Stejnou nelibost projevil i s tím „že ministerstvo vydává svým nákladem množství tiskopisů a knéh jen jazykem německým psaných, české však nižádné“!

„K vyvrácení výčitek těchto“ ujal se slova zástupce ministerstva JUDr. et PhDr. Josef Roman Lorenz z Liburnau (*1875–+ ?), učitelskou veřejností uznávaná autorita! Vystudoval práva a filosofii, později se orientoval i na vědy přírodní. Měl za sebou vědeckou činnost i určitou zkušenost učitelskou – byť ne dlouhou. Svou úřednickou kariéru začínal v zemědělském oddělení ministerstva obchodu a národního hospodářství. Po zřízení ministerstva orby přestoupil do něho a zde, až do svého penzionování v r. 1892, vedl referát zemědělského vyučování a pokusnictví.

Dr. Lorenz prohlásil kategoricky, **„že na zařízení českých vysokých škol hospodářských nelze nyní ani pomyslit, jelikož by tím samým právem mohli žádati i Slovinci, Rusíni, a národové jiní o zařízení škol podobných“**. V záležitosti skládání státních zkoušek přislíbil, že přihlásí-li se k nim „větší počet kandidátů jazyka německého neznalých, postará se vláda o zřízení komise české“. Na další námitky nereagoval. (Československý hospodářský list, red. A. Eckert, roč. I, 1876, s. 114–115)

„Trudné poměry našeho hospodářství“

Nejen oblast odborného vzdělávání, ale i řada dalších oblastí měla v dané době své vážné problémy! Zemědělská rada pro království české, od roku 1873 nástupkyně Vlastenecko-hospodářské společnosti, se záhy po svém vzniku usnází „aby spolupůsobením více než sta vážených odborníkův rozhodujícími místům k bedlivému uvážení podán byl stručný obraz o skutečných poměrech v zemi roku 1875“. Za tím účelem byl stanoven program, podle jehož otázek příslušný odborník sestavil zprávu pro celý okres.

Předsedou této ankety byl František starohrabě Salm z Reiferscheidů, jeho náměstkem a zároveň referentem byl **Antonín Emanuel rytíř z Komersů**. Mimochodem je to jedno z jeho posledních veřejných vystoupení a nese, mimo jiné, i jasné známky jeho celoživotních názorů, podpořených také celoživotní zkušeností, na význam odborného vzdělávání!

Otázky této pozoruhodné ankety se týkaly značně širokého spektra hospodářských činností! Zahrnovaly poměry v polním hospodářství, lesnictví, v hospodářském průmyslu, hospodářském stavitelství, ale také v pojišťování, hospodářském úvěru, obchodu, jakož i v oblasti pracovních sil. Opomenout samozřejmě nebylo možno ani oblast odborného vzdělávání, spolčování, výstavnictví.

Poslední kapitola pak navrhuje vládě „zákonodárné a správní prostředky, jichžto zvláště potřeba se jeví“.

Závěry ankety, souhrnně čítající 101 stran, byly následující:

„Na konci roku 1875 byl stav polního hospodářství vůbec nepříznivý. Velká finanční katastrofa květnová roku 1873, která zdála se z počátku obmezovati toliko na kruhy bursovní, neušetřila ve zhoubných svých následcích též hospodářství a jeho vedlejších odvětví průmyslových. K značně sníženým cenám hospodářských plodin polních a hospodářských výrobků průmyslových (cukru a líhu) přidružily se v předcházejících letech ještě slabé a prostřední sklizně, čímž uvedena původní výroba u velmi neblahý stav.

Bohužel, hlasité všeobecné stížnosti podnes neumlkly. Trudný stav ten jevil se nejprve u hospodářsko-průmyslových závodů a zvláště u podniků akciových, které namnoze hned po nastalé bursovní katastrofě klesaly a úplnému úpadku kráčely vstříc.

V krátké době **zmocnila se hospodářů zmalátnělost** a nastal citelný úpadek dosavadního blahobytu i v pozeňnaných krajinách země s pokročilým hospodařením... **ano, neblahé poměry tíží dosud veškeré národní hospodářství na celé čáře, vzdorující tvrdošíjně každému přičinění za jejich odstranění.**“

Za hlavní „úhrnné vady a překážky zdárného pokroku hospodářského u malostatkářů i u některých velkostatků uznává anketa následující:

Nedostatečné a chybné zpracování půdy, neprospěšné zacházení s látkami hnojivými, užívání zastaralého nářadí, chybné a škodlivé rozvrhy osevů, které nedovedou z půdy nejen stále ale i co možná největší užítky dobývat, trvání při rozsáhlém pěstování obilí na úkor rostlin píce, zanedbané lukařství, nedostatečné chránění lesů, podceňování užitek zvířecích vůbec, nedostatek důsledných zásad co do páření a chovu dobytka hospodářského, téměř úplný nedostatek vedení účtů, nedostatečná v poměru k rozsáhlosti půdy jistina závodní (provizory), netečnost u využitkování zákonů vydaných na ochranu zemědělství, liknavost ve spolčování a sdružování, **téměř obecné nedostatečné oceňování veledůležitých v našich**

dobách odborných vědomostí, jakož i netečnost k šíření a osvojování sobě osvědčených nauk hospodářských.“

(In: Výsledky šetření – agrární anketa – poměrů hospodářských i kulturních zemědělského obyvatelstva v království Českém v letech 1898–1900)

„Jádro bodrého lidu našeho má právo žádat ústav, jenž pomáhal by pevně a trvale zakládati pravý blahobyť, štěstí a čest národa“

Ředitel tábořské školy F. Farský „tak jako každý upřímný vlastenec“, s nadšením přijal zprávu „že vysoké učení Karlovo je opět v rukou našich, že nám slavně před celým vzdělaným světem vysvědčeno, že v národu našem spočívají záruky, jež jej opravňují, aby pokračoval v započatém již vzdělávání všech oborů umění lidského vlastním jazykem svým, aby se řadil k nejvzdělanějším národům na zemi a bojoval s nimi v čestném zápasu za účelem dosažení nejvyšších statků ducha, nejvzácnější ozdoby národa“.

V daném okamžiku, pokračuje Farský, ozvala se ale také „přirozenost lidská, nespokojiti se pouze s tím, co nám po právu starožitným náleželo a co nám jen nepřirozeným způsobem odňato bylo“, ale zároveň na patřičných místech žádat s důrazem „o ústav, jenž pomáhal by pevně a trvale zakládati pravý blahobyť, štěstí a čest národa – **míním totiž vysoké učení hospodářské**“.

Jádro národa, tehdy onen „nejmocnější činitel národního žití našeho“, si zaslouží „**těšiti se z ovoce stromu nejušlechtlejšího, z pěstby vlastní, pěstby domácí**“. České vysoké učení hospodářské „musilo by, kdyby se zařídilo pouze podle poměrů našich a pro potřebu naší, za krátko velmi blahodárný jevití vliv na veškeré naše poměry hospodářské; za krátko musila by veškerá plodná práce ve jménu tohoto ústavu konaná rozploditi požehnání po vší roli, po všech stájích“, vůbec po všech oborech výroby zemědělské.

Zatím ale úsilí o zřízení tohoto učení bylo marné! Ale „kdo hledá nalezne – a kdo tluče, bude mu otevřeno“. Nezbyvá, než „opakovati náběh proti hradbám“ a neustat „dokud jsme vavřínu nedobyli... Za vysoké učení Karlovo bojovali jsme drahná léta, a ejhle, neunavenost naše slavně korunována!“

V případě vysokého učení hospodářského byla k tomu významná opora v usnesení Slavného sněmu českého již z roku 1864: V něm se, mimo jiné, dává zemskému výboru „rozkaz a plnomocenství“,

aby v jednom z nejbližších zasedání slavného sněmu předložil osnovu statutu, případně další návrhy, jak by se vysoké učení hospodářské mělo zřídit jako zemský ústav v Praze!

Nemohli jsme snad už býti u cíle, kdybychom nebyli zapomněli „že naši důvěrníci na sněmu českém už před osmnácti lety nahlíželi důležitost českého učení zemědělského? Věru, hanbiti bychom se musili, kdybychom dnes, v době netušeného ruchu a pokroku v každém odvětví hospodářství učiněného, zůstali ještě tak nečinnými, jako v létech dřívějších!... Nepracujeme pouze pro sebe, pracujeme též pro své potomky, a šťastný národ, jehož synové žehnají předkům, že pojistili jim jich bytí duševní a materiální“ (F. Farský, Hospodářský list, VII, 1881/82 s. 125)

„Vzdělání – záruka neodvislosti rolnictva“

Není na škodu připomenout si také dobové úvahy o ceně vzdělání rolnictva z pera osobností, které sice venkovské prostředí důvěrně znaly, leč profesně patřily jinam. V našem případě máme na mysli hlineckého rodáka **Karla Adámka** (1840–1918). Pocházel z rodiny poměrně úspěšného podnikatele (výrobce pláten). Po středoškolském studiu (na reálkách v Chrudimi a v Praze) se podílel se na obchodní činnosti svého otce.

Od mládí se s nevšedním zaujetím věnoval veřejné činnosti. Již ve svých 25 letech byl zvolen do čela okresního zastupitelstva. Záhy následovaly další významné funkce: roku 1878 téměř jednohlasně zvolen poslancem říšské rady a zůstal jím 22 let. Po třech letech (1881) zvolen také do sněmu království českého a zde setrval 33 roků. V tomto sněmu byl 18 let tzv. přisedícím (tj. referentem) ve věcech hospodářského a řemeslnického školství – kromě záležitostí musejních, chudinských a sirotčích.

Po celý život studoval, udržoval kontakty s odbornými společnostmi i s jednotlivými odborníky, cestoval. Poznal celou monarchii i většinu ostatních zemí Evropy. Dostatečný důvod naslouchat i jeho hlasu!

V roce, kdy český rolník slavil čtyřicáté výročí zrušení roboty, Karel Adámek, mimo jiné, připomíná:

„Oslavujeme památku vybavení rolnictva z nedůstojné roboty, musíme pilně uvažovati o prostředcích, jimiž by rolnictvo české po všecku budoucnost zachovalo svou svobodu a hospodářskou neodvislost... Upřímný přítel rolnictva nesmí býti pokrokem, jež v době své volnosti bylo učinilo, oslněn a zaslepen... Toliko nesvědomitý lékař namlouvá nebezpečně chorému – a to pouze proto, aby se mu zalíbil – že se těší plnému zdraví. Naše rolnictvo mělo

dosud pohříchu mnoho takových licoměrných přátel a lékařů, kteří je otravovali sebeklamem, kteří toliko frasemi o bezpříkladné pokročilosti a nezdolné statečnosti rolnictva apod. zažehnávali nebezpečí rolnictví našemu hroící, zakalující toliko a odvracující jasný hled rolníkův od její propasti, na jejíž pokraji se bylo octlo... Nynější krise národohospodářská, již jest také naše rolnictvo tak velice stíženo, může býti především intenzivnou svépomocí samého rolnictva zažehnána, anebo alespoň ve svých účincích oslabena. K této svépomoci, vrcholící v intenzivním hospodaření, ve snižování nákladů a ve zvyšování hrubého výnosu výroby zemědělské, může se však vzpružiti toliko rolnictvo obecně i odborně dokonale vzdělané, k tomu nestačí toliko a jedině i sebelepší prostá zkušenost rolníková... Odborné vzdělání rolníkův jest nejdůležitější pružinou obecného stálého pokroku zemědělského, nevystižitelným zdrojem blahobytu a přední záštitou i zárukou neodvislosti a samostatnosti této netoliko v hospodářském, ale také v sociálně politickém a národním ohledu veledůležitě třídy naší společnosti národní...

Není zajisté pochyby, že v minulých 40 letech zvláště netušeným rozkvětem zemědělského průmyslu blahobyt našeho rolnictva valně a utěšeně rozkvetl, avšak toliko hmotným statkem budoucnost rolnictva našeho není ještě zcela zajištěna, rolnictvo české se musí vyšinouti na největší výši současného vývoje intenzivního hospodaření a na té výši musí setrвати, chce-li bez pohromy a vítězně vyniknouti ze současných zápasů konkurenčních...

Soustava našeho zemědělského školství z roku 1884 neznala učiliště vysokoškolského typu

První zákonná úprava zemědělského (tehdy hospodářského) školství u nás se, jak známo, uskutečnila v roce 1864. Ta druhá byla na podzimním zasedání Zemského sněmu pro království české dne 14. října jednomyslně přijata a realizována od počátku školního roku 1885/86.

Tato reorganizovaná soustava zemědělského školského vzdělávání zahrnovala:

Zimní školy hospodářské, dvouleté v pěti zimních měsících, jejichž úkolem bylo „aby mládež venkovská, obecným školám odrostlá, mohla v době co nejkratší a s nákladem co možná nejnižším nabýti přiměřeného teoretického vzdělání pro povolání své“.

Rolnické školy, které měly mladíkům, „kteří odbyli pouze školu obecnou, poskytnout teoretické a spolu i praktické vzdělání takové, jaké umožňuje samostatnou správu malých živností rolnic-

kých“. Vedle toho vychovávat také „nižší služebníky pro službu na velkostatech“.

Střední hospodářské školy, určené k tomu „aby chovancům, kteří již nabyli dostatečného vzdělání přípravného, kromě vzdělání všeobecného zjednaly zvláště všechny vědomosti a praktické zkušenosti, jichž jest třeba k hospodaření na větších usedlostech rolnických neb na statcích najatých“.

Vyšší hospodářské ústavy zemské, jejichž úkolem bylo „posluhačům poskytovat vyšší vzdělání vědecké v oboru zemědělství“. Kromě toho měly také studujícím „poskytnout příležitosti, aby ve zvláštních kursech nabyli vědomosti, jichž jest třeba pro různá zvláštní odvětví polního hospodářství (např. nauku o melioracích apod.)“.

Hospodyňské školy, jejichž jednoroční „theoreticko-praktické“ vyučování bylo určeno pro vzdělání venkovských dívek po absolvování obecné školy.

Takzvané pokračovací školy (později lidové školy zemědělské), měly být všeobecnými školami přihlížejícími k poměrům zemědělským. Zřizovaly se tam, kde byli kvalifikovaní učitelé – a kde byl o školu zájem. Vládě bylo v této souvislosti znovu doporučováno zřídit v Praze při „Technice“ zemědělské odbor, což ovšem akceptováno nebylo.

Tato organizační struktura zemědělského školství, jakož i stanovy jednotlivých škol, jejich učební plány i další navigující dokumenty, platily – až na některé menší úpravy – do vzniku našeho samostatného státu.

Jak je vidět „vysoké učení zemědělské“ se do programu opět nedostalo! A nejen to! Nemalé úsilí bylo třeba vyvinout, aby součástí systému zůstaly i ty Vyšší hospodářské ústavy! **„Mnozí bláhovci rádi by totiž stlačili vyšší hospodářskou školu v Táboře na niveau střední hospodářské školy!“**

K těmto negativním snahám přispěl i přechodný „úpadek návštěvy“ Tábora (v osmdesátých letech 19. století), což pro některé „znalce“ bylo signálem, že o vzdělání tohoto typu není zájem! Farský (1891) říká jednoznačně: Tento jev „**také na sesterském ústavě Lieberském stejně patrně se dostavivší, nelze považovati než za chorobný zjev a výsledek trudných poměrů, v jakých se naše hospodářství v posledních letech ocitlo**“. O těchto „trudných poměrech“ podala přesvědčivou zprávu anketa z roku 1875 – o níž je podrobněji pojednáno v jedné z předchozích kapitol.

Ing. Josef Rozman, CSc., Moravská Třebová ✱

Redakční rada

Mgr. Otakar **Březina**, Česká zemědělská akademie v Humpolci

Ing. Ludmila **Gočálová**, Ministerstvo zemědělství ČR

Ing. Petr **Hienl**, Místní akční skupina Krajina srdce

PhDr. Aleš **Hradečný**, Praha

Ing. Zorka **Husová**, Národní ústav pro vzdělávání Praha

Ing. Alena **Krajíčková**, Praha

Ing. Emil **Kříž**, Ph.D., Institut vzdělávání a poradenství ČZU Praha

doc. PhDr. Dana **Linhartová**, CSc., Institut celoživotního vzdělávání MENDELU Brno

Ing. Václav **Stránský**, Ministerstvo zemědělství ČR